

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszi lapja

Alapította: Ferencz Lajos

XII. évfolyam 3-4. (122-123.) szám

2009. november

Rozsnyai Ervin:

A fasizmus tegnap és holnap

A félkarú ökölvívó esélyei

A fasizmus itt van. Itt pöffeszkedik és garzdálkodik. Ha hivatalosan még nem is, gyakorlatilag övé a hatalom. Cigányt öl, gyereket gyilkol, zsidót ver. Jelen van a mindennapos lett uszításban és erőszakban, a kulturális rothadás bűzében, a minden logikai gátat átszakító ostobaságban. Szétburjánzik a lelkekben, fekélyes tőle az ország. Egyszer régen, még a rendszerváltás kezdetén, egy kommunistának hírelt hetilap „bimbózó demokráciánkról”, „örvendetesen fejlődő demokráciánkról” lelkendezett. Íme az egykori bimbó, virággá fészlő állapotban. További fejlődése még örvendetesebbnek ígérkezik.

Ki fogja megállítani a valaha bimbónak nézett szennyzuhatagot? A néhai kommunista világmozgalom, göbbelsi eréllyel gyalázva saját múltját, szétrúgta mártírjai millióinak emlékét és önmagát. A burzsoáziának még a legőszintébben antifasizista csoportjai is egyenlősítik Sztálint Hitlerrel, a „kommunizmust” a fasizmussal. Önmagukat megtagadó kommunisták és kommunistaellenes polgárok alkotnak majd szilárd védővonalat a fasizmus ellen? Ez körülbelül olyan, mintha egy ökölvívó úgy készülne a sorsdöntő mérkőzésre, hogy levágatja a fél karját. Amputált fél karral készül a baloldal a napról napra izmosodó fasizmus feltartóztatására.

Pár szó a „klasszikus” és a mai fasizmus viszonyáról

A fasiszta mozgalom gazdasági és politikai válsághelyzetekben nyomul az élre, azzal a sajátos megbízatással, hogy az elégedetlen, lázongó tömegeket a töke engedelmessé, vagy éppen lelkes kiszolgálóivá idomítsa. Egyidejűleg kell meggyőznie a kisemmizetteket és tőkés gazdáikat arról, hogy érdekeiket nála jobban és következetesebben senki más nem tudja

megvédelmezni; összebékíthetetlen érdekeket kell egymáshoz hangolnia. Programja e tekintetben a szociáldemokráciáéra emlékeztet, módszerei azonban brutálisak és primitívek.

A fasizmus alapmódszere a *nyílt terror összekapcsolása a szociális demagógiával*. A demagógia anyagi felemelkedést ígér a tömegeknek; a terror a legaltantasabb ösztönöket lovagolja meg, hogy letapossa mind a baloldalt, mind a burzsoázia demokratikus és liberális szárnyát, de szükség esetén magának a fasiszta mozgalomnak a proletár és kispolgári csoportjait is, ha számon kérnék a szociális ígéretek teljesítését. Kiténtetett feladata a terrornak a *politikaival összefonódó pszichológiai funkció*: áttereli a tömegek szociális dühét a bajok valódi felelőseiről a lakosság bűnbakká kiszemelt legvédtelenebb elemeire; azokat aztán kedvére csépelheti és mészárolhatja a nekivadult csőcselék, megmámorosodva saját képzelte hatalmától és felsőbbrendűségétől. A történelmi tapasztalatok szerint ez a „faji”, „genetikai” tulajdonságnak címkézett „felsőbbrendűség”, ez a hibbant patkánygőg, nagyon is alkalmas rá, hogy vérségi alapon szoros bajtársi szövetségben egyesítse a rablót és áldoztatát, látszatközösséget teremtsen a társadalom kiebrudaltjai és lelki nyomorékjai számára, látszatszövetségbe tömörítsen olyan osztályokat, amelyeknek *szögesen ellentétesek az érdekei*. (Ebből a képtelen egyesítési kísérletből származnak a fasizmus eredendő *társadalmi repedései*, olykor véres leszámolásá fajúlo *belső meghasonlottságai*.) Ugyanezt a látzategységet van hivatva szolgálni a féktelenné felkorbácsolt nacionalizmus, amelynek legszívósabb összetevője rendszerint a bosszúvágy valamilyen nemzeti sérelemért.

Ami a válságból való kilábalást illeti, a „klasszikus” fasizmusok (Mussoliné és Hitleré) egy fontos pontban mintha való-

ban teljesítették volna szociális ígéreteiket: lecsapolták a munkanélküliséget, és ismét emelkedő pályára vitték a termelést. Ezt az eredményt feszített ütemű *fegyverkezéssel* és nagyszabású *közmunkákkal* érték el; az állam maga pótolta a piacon a hiányzó keresletet, rendszeres túlköltséggel fedezve politikájának növekvő költségeit. Látványosnak tűnő kezdeti sikerek születtek; a munkások munkához, a tulajdonosok olcsó és (meg)felgyelmezett munkaerőhöz jutottak; a fasiszta vezetők pedig bíztak benne, hogy hódításokkal és más népek kirablásával majd egyensúlyba hozzák a csöddel fenyegető államháztartást.

Nem így történt.

Milyen kilátásai vannak manapság a fasizmusnak Magyarországon?

Napjaink fasisztái nem sok biztatást olvashatnának ki a történelemből, ha tudnának olvasni. Ráadásul induló pozíciójuk több tekintetben jóval gyengébb, mint bukott elődeiké volt.

Azt ígérik, kivezetik az országot a válságból. A „hogyan” azonban kissé homályos. Egy pénzügyi szakértőjük (?) minapi tv-kinyilatkoztatása szerint nem kell nekünk a német fellendülésre várni, haladéktalanul hozzá kell fogni a növekedés elindításához. Ezzel a bárgyúsággal, amely nagyvonalúan eltekint a kül- és belpiaci helyzettől, foglalkozni sem érdemes.

Nézzük inkább azt, hogy alkalmazhatók-e a „klasszikus” fasizmusok módszerei a mai Magyarországon. Fegyverkezéssel felszívni a munkanélküliséget? No hiszen. Nagyarányú közmunkák? Miből? Az ideológiában persze lehet örökzöld slágereket találni: rasszizmus, mellődöngetés, nonstop uszítás. De azért itt is kellemetlen kételemek ütnek fel a buksijukat. Árpádsávos tankokat indítani Pozsony ellen? Az EU és a NATO vélhetőleg nem néznék jó szemmel, azonkívül a jóég tudja,

hogyan állunk tankok dolgában. Talán a nemzettudat építése az a terület, ahol legbősebbek a tartalékaink. A „Magyar Narancs” ez év 7. száma megszólaltatott néhány meggyőződéses jobbikost: ott mondta el egyikük, hogy Simon Peresz bejelentette Magyarország izraeli megszállását. Hát ki ne markolná meg őseinek véres kardját ennek hallatán? Egy másik jobbikos pedig kifejtette, hogy a székely rovásírás a legősibb a földön, vele lehet megfejteni az egyiptomi hieroglifákat és a mexikói piramisokat. Dagadj, kebel! Csak hát hiába, a nemzettudat egymagában nem elég a gazdaság felpörgetéséhez, a gyomrok feltöltéséhez. Hol vannak a régi szép idők, amikor még a hitleri birodalom szőke, kékszemű, fajtiszta tenyész-árjai haszonélvezői lehetek az elkobzott „zsidó” vagyonnak, vagy Európa el- és kirablásának? A mai hazai fasizmus lehetőségei szinte nullák ehhez képest. És gondoljuk csak meg: még ez a hatalmas zsákmány sem tudta biztosítani a fasiszta rendszerek tartós fennmaradását.

Utoljára hagyjuk a legfontosabbat: *a jelenkori tőkés gazdasági szerkezet és technikai fejlődés alaposan leszűkíti a fasiszta szociális demagógia hatókörét. Az állandósult tudományos és technikai forradalom rendszeresen és gorombán csökkenteti a centrumországokban az ipari munkaerő-szükségletet, és ez a tendencia semmiképpen sem átmeneti, sőt: fokozatosan erősödik, és átterjed a gazdaság egyébe ágaira is. Nemhogy a teljes foglalkoztatás lehetetlen, hanem nagy valószínűséggel az fog történni – pontosan: egy idő óta máris az történik –, hogy a krónikus munkanélküliség a gazdasági növekedés időszakában sem tűnik el, sőt, hosszabb távon tovább emelkedik, az élénkülés időszakai pedig egyre kurtábbak, a válságok sűrűsödnek és elmélyülnek. A gazdasági törvények minden válságkezelést, gazdasági receptet és szociális demagógiát felülírnak.*

Politikai vetületek

A gazdasági folyamatok tendenciái és történelmi sajátosságai meghatározzák a jelenkori fasizmus eszköztárát és cselekvési lehetőségeit. 1. A nacionalista ideológia felerősödhet az idegen munkaerő versenye és a külföldi tőke agresszivitása miatt, de *távlatilag mindenképpen ütközik a fokozódó integrációs szükségletekkel.* 2. *A hosszú távú munkapiaci kereslet rendszeres és gyorsuló csökkenése* egyrészt folyamatosan táplálja és erősíti a tömegek szociális követeléseit, másrészt meggyorsítja a fasizmus lelepleződését, mihelyt az irányzat hatalomra jut, és ki-

derül, hogy a nagyszájúság nem kulcs a szociális problémák megoldásához.

Ez persze nem azt jelenti, hogy nekünk kell a fasizmust, „essünk túl rajta” jelszóval, hatalomra segítenünk. Mivel a tömegek részesedése az össztermékből távlatilag gyorsulva csökken, és okkal várható a lakosság többségének növekvő elégedetlensége, *a tőkének egyre inkább szüksége lesz a fasizmusra, hogy az ellenállást megelőzze vagy csírájában elfojtsa.* És minél kevésbé hatékony a szociális demagógia, annál nagyobb súlyt kap a tőke módszereiben az erőszak – beleértve a gazdasági, politikai és ideológiai erőszak mellett a legnyersebb, legdurvább fizikai erőszakot is.

Következtetések

Semmi sem okoz nagyobb társadalmi pusztítást, anyagi, kulturális és erkölcsi rombolást, mint a fasizmus; tehát *semmi sem lehet fontosabb a fasizmus feltartóztatásánál és visszaszorításánál.*

Szétszórt baloldallal, depolitizált vagy éppen ellenséges, fasiszta befolyás alá került tömegekkel ez bajosan fog menni. Tömegeket haladó célokért csak a *szervezett baloldal* mozgósíthat, szervezett baloldal pedig tartósan nem lehetséges marxi-lenini alapokon nyugvó *ideológiai egység* nélkül. A pénznek és az infrastruktúrának szinte teljes hiánya félelmes akadály; de nehézségi fokban meg sem közelíti a legsúlyosabbat, *az ideológiai egység hiányát.* Ideológiai-elvi egység nélkül legfeljebb súlytalan, kérészerű szervezettek alakulhatnak, de mozgalom nem; mozgalom nélkül a tömegek megközelíthetetlenek, ahogy másrészt mozgalom sincs tömegek nélkül. A kör bezárul. Hacsak nem találunk kitörési pontot. A magam részéről úgy gondolom, hogy ez a pont nem lehet más, mint az *egyidejű harc a szervezet ideológiai alapjaiért és a megalázott, anyagilag, politikailag és kulturálisan megnyomorított tömegekért.* A harc egyik frontja sem fontosabb a másikkal: a kettő csak együtt lehet eredményes, külön-külön kudarcot vallanak.

Hogy mi legyen ennek a kettős harcnak a tartalma és a módszere, azt persze nem íróasztal mellett kell kiokoskodni, hanem a gyakorlatban kikísérletezni (kiverejtkezni és kikínlódni). Itt csupán néhány általános gondolatot szeretnék felvázolni, a szocialista irányú formáció évtizedeinek és a rendszerváltás húsz évének tapasztalatai alapján.

Az ideológiai feladatok között véleményem szerint döntő fontosságú, hogy a baloldal *kommunista magjának* újjászervezése érdekében eltakarítsuk – saját fejkéből is – annak az eszmei atombom-

bának a pusztításait, amely az SZKP XX. kongresszusán robbant, ízekre szaggatta a nemzetközi munkásmozgalmat és a vele rokonszenvező baloldalt, romboló hatása pedig azóta is csaknem változatlan erővel érvényesül. Ennek a feladatnak a végrehajtását a mi nemzedékünk elkezdte, de átütő eredmény csak akkor lesz lehetséges, ha a munka nemzedékeken át, növekvő tudatossággal folytatódni fog. Ami ennek a munkának a *tartalmát* illeti: tárgyilagos kritikai elemzéssel meg kell világítani múltunk pozitív és negatív vonásait, nemcsak dokumentumok alapján, hanem a még élő szereplők tapasztalatainak összegyűjtésével is (amíg egyáltalán vannak még élő szereplők). Hogy mind a mai napig nem sikerült marxi-lenini meg-alapozású kommunista pártot szervezni, annak *legdöntőbb* oka az ideológiai megosztottság.

A következőes baloldal tömegkapcsolatai gyakorlatilag a nullával egyenlők. Ennek okát, úgy gondolom, az ideológiai zűrzavaron és az anyagi eszközök úyszólván teljes hiányán kívül, elsősorban *a módszerek fogyatékoságában* kell keresnünk. A rendszerváltás után alakult baloldali szerveződések tömegbefolyás híján többnyire hamar elfőttek a saját levükben. *A Dialektikában* már a legelső számoktól kezdve nemegyszer felhívtuk a figyelmet, hogy a gyűlések, összejövetelek, állásfoglalások, nyilatkozatok fontosak lehetnek ugyan, de *nem önmagukban:* hiába hangzik el a szó, ha nincsenek fülek, hogy meghallják. Idősebb elvtársainktól hallhattuk és olvashattuk, hogyan dolgoztak ők szinte eszközök nélkül, állandó életveszélyben: a körülmények kényszerítették ki, hogy a tömegkapcsolatokat a *személyes meggyőzésre* és általában az úgynevezett *aprómunkára* alapozzák. Ezt tették elvtársaink a felszabadulás után is (például csoportosan járták a falvakat, politikai beszélgetéseket folytattak a helybeliekkel, és többnyire voltak velük szakemberek, akik kisebb-nagyobb javításokat végeztek fizetség nélkül a helyszínen). Akkoriban még megértette a párt, hogy tömegek nélkül megfulladunk.

Ezek persze csak ötletek; nagyon valószínű, hogy napjainkban, amikor a tulajdonosok nemritkán úgy dolgoztatják munkásaikat, mint a rabszolgákat, egészen másfajta módszerekre is szükség volna, mint amilyeneket elvtársaink annak idején a felszabadult országban alkalmaztak. De annyi biztos, hogy az aprómunka mindig a tömegkapcsolat döntő eszközei közé tartozott, sokszor hasznosabb lehet akárhány gyűlésnél vagy felhívásnál, és különleges hangsúlyt kellene

kapnia olyan nyomorúságos időkben, mint a jelenlegiek, amikor szinte nincs is más módja a tömegek megszólításának.

A fasiszta uralom hamar megmutatja majd valódi természetét. Világos eszmékre és módszerekre van szükségünk, hogy ebben a segítségére legyünk.

*

„A jövőt mi hozzuk magunkkal” – írta egyszer egy vonat alá lökött költő. Milyen jövőre gondolhatott? Alighanem egy emberibb, tavaszibb jövőre, mint ami-

lyennek mi nézünk elébe. Őhöz közelebb volt az a jövő, az igazi, mint manapság mihozzánk, akik kockára tettük és eljátszottuk. De ha már így történt, nincs jogunk nem számot vetni a következményekkel.

Ha megfelelő ellenérők nem szerveződnek, akkor a profitráta süllyedése és a rohamosan növekvő társadalmi feszültségek levezetésének szükséglete végül nem hagy más cselekvési lehetőséget a tőke számára, mint a világ újrafelosztá-

sáért indított nukleáris háborút. Ebben az irányba mutat jelenleg a fasiszta nemzetközi előretörése. Minden egyes fasiszta győzelem, még a látszólag legjelentéktlenebb is, lépés a globális pusztulás felé. Következésképpen, nincs fontosabb politikai feladat, mint a fasiszta leleplezése és feltartóztatása; minden más eltörlendő ehhez képest, minden mást ennek kell alárendelni.

Tenner György:

Mozgástér

Gazdasági és politikai kilátásainkról

Nagyjából egy fél év múlva – erre utal valamennyi előjel – a korábbiaknál is jobb oldali kormány lesz az országnak. Meglehet, hogy a Fidesz kétharmados többséget szerez, az is lehet, hogy az áhított alkotmányozó többség csak a Jobbik féle csoportosulással együtt jön össze. Akár így, akár úgy alakul a helyzet, a Fidesz szembesülni fog saját sok éve gyakorolt demagógiájának, parttalan ígéreteinek, felelőtlen destruktív politizálásának következményivel.

Minden rendelkezésre álló információ arra utal, hogy nincs mód és lehetőség a költségvetési hiánycél lazítására, sőt egyre valószínűbbnek látszik, hogy elkerülhetetlenek lesznek az újabb szigorítások. A 2010-12-es években – persze, a gazdasági konjunktúra alakulásától függően – további 200-200 milliárd forint megszorítással kell számolni, ami lehet ennél több is, kevesebb azonban aligha.

A jobboldali magyar kormány nemzetközi akcióképessége a korábbi szocialista kormányokéhoz képest jóval korlátozottabb lesz, Orbán sorozatos külpolitikai baklövésai, belpolitikájának jellege és stílusa, a szélsőségekkel való rokonszenve és együttműködése miatt.

Egy évvel ezelőtt, 2008 őszén mutatkozni kezdtek a pénzügyi összeomlás kétségbevonhatatlan jelei. Zuhant a tőzsdeindex, megbénult az állampapírpia; a magyar állampapírokat nem lehetett eladni, a forint árfolyama az egekbe szökött. Felsejlett az államcsőd rémképe. A Gyurcsány-Bajnai személycseréje, a szocialista és a szabaddemokrata frakciók felsorakozása Bajnai mögött, az IMF-hitelcsomag, pontosabban, a hitelcsomag feltételeinek elfogadása, a 2010-es költségvetés és azon belül a hiánycél „kőbe vésése” nyomán a helyzet – legalábbis a nemzetközi pénzügyek területén – konszolidálódott, miközben a reálgazdaság valóságos feszültségei áttevérdtek a belföldi végső felhasznál-

nálás területére, fokozva a szegénységet, az ellátatlanságot.

Az államadósság

Ha a költségvetés kiadásait a bevételek nem fedezik, ha tehát deficit alakul ki, a hiány fedezetéről gondoskodni kell. Erre többféle lehetőség adódik.

Az első olajárobbanás és a rendszerváltozás között (1974-től 1989-ig) a hiányt nemzetközi bankok által szervezett konzorciális hitelek fedezték. A Magyar Nemzeti Bank évente három-négy, egyenként 300-400 millió dollár összegű, általában közép lejáratú hitelt vett fel, amit kiegészítettek a kisebb összegű, rövid lejáratú közvetlen hitelek. Így lehetett fedezni a korábban felvett hitekkel kapcsolatos kamatfizetési és törlesztési kötelezettségeket, valamint a tárgyévi deficit miatt keletkezett „új” hitelszükségletet. Az adósságállomány és vele a kamatteher évente növekedett, egymásra halmozódott. Ha változtak a nemzetközi pénzügyi viszonyok (pl. ha megemelkedtek a kamatok, változtak a lejáratok), olyan törlesztési csúcsok alakulhattak ki, amelyeket már nem lehetett a szokásos hitelfelvételi mechanizmus keretében megfinanszírozni. Ez a helyzet következett be az 1980-as évek elején, és ez vezetett az ország likviditási válságához. Ekkor léptünk be a Nemzetközi Valutaalapba, csatlakoztunk a Világbankhoz. Az egymást követő készenléti (stand-by) hitelmegállapodások révén sikerült elkerülni, hogy az ország fizetéseképtelenné váljon, és a hitelek átutemzésére kényszerüljön. (Ez annak idején Lengyelországnak nem sikerült, ami az életszínvonal drámai zuhanásához, általános és súlyos áruhiányhoz vezetett.) A stand-by hitelek tárgyalásai során, a hitelfolyósítás feltételeinek megállapításakor, az IMF-küldöttséggel tárgyaló magyar fél nem volt teljesen kiszolgáltatott helyzetben: tudni és konkrétan érzéklni is lehetett, hogy az IMF akarja a megállá-

podást, politikailag fontosnak tartja, hogy „egy szocialista országgal” tető alá hozza az első ilyen szerződést. Emlékezzünk arra, hogy akkor még létezett a Szovjetunió, a KGST, a Varsói Szerződés. Ennek a helyzetnek köszönhetően nem következett be a belső fogyasztás drámai csökkenése.

Az Antall-kormány óta a költségvetés deficitjét állampapírok kibocsátásával finanszírozzák. Ezeket a rövid lejáratú értékpapírokat aukciókon értékesítik, ahol az érdeklődéstől függően alakul a hozamuk, illetve költségük (attól függően, hogy a vevők, vagy a kibocsátó szemszögéből ítéljük meg a helyzetet). Válsághelyzet akkor alakul ki, amikor az állampapírok hozama (költsége) megugrik, amikor az értékesítés meghiúsulása fenyeget. 1995-ben ilyen helyzet közepette hirdette meg és hajtotta végre Horn Gyula kormánya a Bokros-csomagot. A gazdasági-pénzügyi összeomlást sikerült ezáltal elkerülni – azon az áron, hogy csökkent az életszínvonal, felpörgött az infláció, a forint folyamatosan leértékelődött. A pénzügyi konszolidációhoz hozzájárult az erőltetett ütemű privatizációs kampány, pontosabban az, hogy a privatizációból származó bevételeket a kormány hiteltörlesztésre, a nyomasztóan nagy hitelállomány mérséklésére használta fel.

A lakosság eladósodása (eladósítása)

A következő kormány, amelyet Orbán és Torgyán neve „fémjelzett”, ciklusának második felében elindította és masszív kamattámogatásokkal felgyorsította a lakosság eladósodást. Ez az akció tudatosan spekulációs célú lakásépítésre, második-harmadik lakás vásárlására ösztönözte a jómódúakat. A cél egyben az volt, hogy a belső fogyasztás élénkítésével előmozdítsa a gazdasági növekedést. Ennek a rövidlátó, hibás politikának a következtében megtörtént a lehető legrosszabb fordulat, ami a pénzügyi stabilitás szempontjából

egyáltalán megtörténhetett: a lakosság nettó adóssá vált, azaz a lakossághoz kihelyezett hitelek állománya azóta haladja meg a lakosság megtakarításait. A lakosság eladósodása a Medgyessy-, majd az első és második Gyurcsány-kormány idején folytatódott, azzal az eltéréssel, hogy a mesterségesen magasán tartott forint hitel-kamatok miatt a hitelfelvétel áttérő-dött az alacsonyabb kamattal (de súlyos kockázatokkal) járó deviza alapú hitelezésre. Ezek a folyamatok parttalanul és ellenőrizetlenül, a pénzügyi kormányzat, a Magyar Nemzeti Bank, az Állami Bankfelügyelet néma asszisztálása mellett mentek végbe, minthogy a bankrendszer gyakorlatilag külföldi kézben és külföldi irányítással működik. Az országnak nincs önálló hitelpolitikája. (Pedig meg lehetett volna, legalább valamelyest, védeni a lakosságot a bankok megtévesztő „marketing”-politikája következményeitől, például ha előírják a deviza alapú hiteleknel a kötelező árfolyambiztosítást, vagy ha az ilyen hiteleket némileg leminősítik, és ehhez képest is előírnak tartalékolást.)

Az államcsőd anatómiája

A Medgyessy-kormány úgynevezett száznapos programjának végrehajtása drámai módon növelte a költségvetés hiányát, így a magyar gazdaságpolitika élesen szembekerült a Brüsszel által előírt konvergencia-programmal. (Azt hiszem, Medgyessy abban bízott, hogy sikerül békét kötnie a Fidesszel, és lehetősége lesz bizonyos, kétharmados támogatást igénylő, reformlépések megtételére. Ebben a reményében súlyosan csalódnia kellett.) Az első Gyurcsány-kormányt elfoglalta a választási kampány; a második Gyurcsány-kormány pedig megbénult, részint saját politikai és taktikai hibái, részint a Fidesz eredményes obstrukciója miatt, továbbá azért is, mert gyenge volt mind a hazai, mind a nemzetközi támogatottsága. A helyzetet tovább rontotta, hogy a belső pénzügyi válság megoldhatatlannak tűnő nehézségeire rászakadt a nemzetközi válság. Gyurcsány feladta a küzdelmet, lemondott. A belső és külső válság előrevetítette az államcsőd rémkéjét.

Az állampapír-piac

A költségvetés deficitjét finanszírozó rövid lejáratú állampapírok aukciós értékesítése megnehezedett: a papírokat egyre kedvezőtlenebb feltételekkel lehetett csak értékesíteni, majd kirajzolódt az értékesítés meghiúsulásának közvetlen veszélye. Ha ez bekövetkezik, az állam fizetéseképtelenné válik – ami annyit jelent, hogy a lejárt állampapírokat nem lehet beváltani, megbénul az állami költségvetés által finanszírozott szervezetek

működése, akadozni kezd, majd leáll a nyugdíjak folyósítása. Nem kapják meg ellátmányukat az állami szervek, a hadsereg, a rendőrség, az állami hivatalnokok, az egészségügyi szervezetek, a kórházak, a rendelőintézetek; működéseképtelenné válik az iskolarendszer. Ha pedig az állam a bankopréshez nyúl, akkor a vágató inf-láció zúzza szét a fennálló viszonyokat.

Az árfolyam

Amikor kirajzolódnak a költségvetési deficit finanszírozásának akadályai, a forint külföldi valutákban kifejezett értéke esni kezd. A nagy nemzetközi befektetési alapok – minthogy nem szándékoznak megújítani a magyar állampapírokba befektetett pénzüket – megszáradnak forintköveteléseiktől, a piacon mértéktelelenül megnövelik a forint kínálatát, és ezzel letörlik az árfolyamot. Azoknak a százereknek, akiknek deviza alapú hiteltartozásuk van, hirtelen megnövekszik a törlesztési kötelezettségük, és ennek egyre kevésbé tudnak eleget tenni. A bankok elárverezik az emberek hitelből vásárolt autót, kilakoltatják őket hitelből vásárolt lakásaikból. A használt autók és az ingatlanok árai drámaian csökkennek, a bankok csődökzeli helyzetbe kerülhetnek.

Gazdasági visszaesés

A belső és külső pénzügyi válság és az arra adott, többnyire kényszerű válaszlépések visszavetik az értékesítést és áruforgalmat, következésképpen a termelést is. Nő a munkanélküliség. A termeléshez, a forgalomhoz, a jövedelmekhez kapcsolódó állami bevételek (adók és illetékek) csökkennek, miközben a költségvetés kiadási kötelezettségei inkább növekednek (pl. a munkanélküliek segélyezése). Az amúgyis finanszírozhatatlan deficit tovább emelkedik.

A mentőöv és alkalmazásának korlátja

Az államcsődöt a kormányok, valamint a nemzetközi politikai és pénzügyi szervezetek, saját jól felfogott érdekükből elhárítják. Az IMF készenléti hitele révén (amelynek megítélésében nyilván szerepe volt Brüsszel hathatós közbenjárásának is), a Bajnai-kormány elkerülte az összeomlást, átmenetileg konszolidálta a helyzetet. De csak átmenetileg, mert a költségvetési hiány, amelynek alapjában véve strukturális okai vannak, állandóan újratermeli önmagát, az ilyen típusú deficitet pedig a megszorítások tűzoltó-módszereivel nem lehet tartósan elhárítani.

Orbán „perspektívája”

A 2010-es országgyűlési választások első fordulójának másnapján alighanem csupán a Fidesz és a Jobbik lesz verseny-

ben, mert az MSZP valószínűleg eddigi pályafutásának leggyengébb választási eredményét fogja produkálni. Ha így lesz, akkor a második fordulóban már nyíltan küzd majd egymás ellen a narancs és az árpádsáv, mégpedig szinte teljesen ugyanabban a harcmodorban.

A Bajnai féle megszorító politikát Orbánnak folytatnia kell, minden elhangzott és ezután elhangzó demagóg ígérete ellenére. Ezt nyíltan és a szokásos diplomáciai köntörfalazást mellőzve, keményen a tudomására hozták. Kopits György, a Költségvetési Tanács frissen kinevezett elnöke, az országra nézve károsnak nevezte Orbán szövegeit arról, hogy a választások után azonnal új költségvetést szándékoznak készíteni. (A költségvetés parlamenti vitája után Varga Mihály, a Fidesz alelnöke és pénzügyi szakértője, a TV „Este” c. műsorában már egy árva szót sem szólt a Fidesz által bevezetendő új költségvetés mindaddig nagy hangerővel meghirdetett tervéről. A szerk.) Az IMF-szakértők pedig károsnak és elfogadhatatlannak ítélték a költségvetéshez benyújtott módosító indítványok zömét, mondván, hogy a hiánycélt semmiképpen sem szabad veszélyeztetni. Ráműtettek egyébként arra is, hogy a 2010-es költségvetési terv tartaléka pusztán virtuális (nemlétező, valójában már elköltött forrás).

További tényezők is veszélyeztetik a „kőbe vésett” hiánycélt. A szakértők újra meg újra szóvá teszik, hogy a GDP-hez viszonyított, most már nyolcvan százalékot kitevő államadósság tarthatatlanul magas. Arra egyáltalán nem lehet számítani, hogy 2010-ben újraindul a gazdasági növekedés, és a GDP (azaz a viszonyítási alap) növekedni fog; ha 2011-ben nem folytatódik a visszaesés, az már pozitív fejlemény lenne, jóllehet attól még nem javul a helyzet, legfeljebb nem romlik tovább.

Az első Orbán-kormány annak idején olyan gazdaságot örökölt, amelyet a Borkos-csomag, egy új világgazdasági felemelkedés kezdetén, úgy-ahogy rendbe hozott. A ma rá váró örökség egy feszültségekkel súlyosan megterhelt ország, amely megroggyant a világgazdasági válság csapásai alatt, fuldoklik a gazdasági depressziótól és a megszorításoktól. Az elkerülhetetlen további megszorítások – még ha mértékük esetleg kisebb lesz is – hatásukat tekintve súlyosabbak lesznek az eddigieknél, mert már egy drasztikusan csökkentett szintről indulnak, rárakódnak a korábbi megszorításokra, és a halmozódás a helyzet végzetes romlásához vezet.

Aztán majd jönnek a nyilasok.

Farkas Péter:

Kilábalás a válságból?

2009. derekán a *stabilizálódás jelei mutatkoztak* a világgazdaságban: mérséklődött az ipari termelés csökkenése és a munkanélküliség, javultak a bizalmi indexek, erősödött a befektetők optimizmusa. Több makrogazdasági szakértő azt állítja, hogy megkezdődött a kilábalás a válságból. *A remény azonban korainak látszik: a válság valószínűleg jócskán elhúzódik, sőt elmélyül.* Erre utalnak a történelmi tapasztalatok is. A pénzügyi válságokkal kísért globalizált válságok során a visszaesés átlagban két évig tartott (összesen 4,8%-os GDP csökkenéssel) s ezt közel hasonló hosszúságú pangás követte (összesen 2,8%-os GDP növekedéssel). A gyors fellendülés tehát csak három és fél évvel a válság után kezdődött. Erre az aggodalomra a jelenlegi világgazdasági helyzet több tényezője is okot ad.

1. Szerkeze a világban még mindig hatalmas fölösleges termelő kapacitások vannak, melyeket az utóbbi évtizedekben maguk a nagy társaságok halmoztak fel, napjainkban pedig továbbra is mesterségesen fenntartják őket, részben az állami mentőcsomagok révén. Jelentős a cégek körbetartozása, nehézségbe ütközik a korábbi bankhitelek visszafizetése; a cégek viszonylag kevés újabb működési (forgóalap-) hitelt kapnak. Valószínűek a további reálgazdasági csökkenések.

2. A gazdasági konjunktúra újraindításának erős keresleti korlátai lesznek még jó ideig. Globális recesszió után a nemzetközi kereskedelem csak nagyon lassan szokott újraéledni; a belső keresletet pedig visszafogja, sőt csökkenti a megnövekedett munkanélküliség, a lakossági jövedelmek apadását, a jóléti kiadások korlátozása, az állami és vállalkozói beruházások elhalasztása, a lakásépítések elmaradása.

3. Sok hír szól arról, hogy az USA-ban és sokfelé másutt a világban (Magyarországon is) a lakossági adások újabb jelentős hányada, talán ötöde nem fogja tudni fizetni a lakás- és gépkocsi hitelek törlesztő részleteit miatt. A hitelkártyák piacán is nő a fizetéseképtelenek aránya. Mindez önmagában is megrendítheti egyes pénzintézetek helyzetét.

4. A hatalmas állami mentőcsomagokkal megtámogatott viszonylagos pénzügyi konszolidáció nyomán sok pénzintézet ismét kétes fedezetű származékos papírokat vitt piacra. Most ugyan tartózkodnak az ingatlanpiacoktól, de az USA-ban például a roncsautó-prémiumhoz adott kölcsönöket, sőt az életbiztosítási papírokat is újracsoomagolták, és forgalmazzák a másodlagos piacon. Greenspan újabb „buborékok” keletkezésére figyelmeztet.

5. Ha a következő hónapokban a lakos-

ság törlesztő képessége csökken, és a gazdasági vállalkozások is nagy számban lesznek képtelenek megfizetni a korábbi hitelek részleteit és kamatait, akkor ez súlyosan megterheli a bankok portfólióját. Pénzintézetek újabb százai mehetnek tönkre, főleg az Egyesült Államokban. A bankok állapotát felmérő „stresszteszt” nyugtalanító eredménnyel zárult.

6. Mivel vállalati és banki csődhullámok sokasága fenyeget, újabb állami mentő- és ösztönző csomagokra van szükség. Ezért a G7/G20-ak szeptemberben Pittsburgh-ben az összehangolt gazdaságélénkítő csomagok folytatása mellett döntöttek. A likviditástásteremtésnek azonban határai vannak. A költségvetési hiány 2009-ben a G20 országok átlagában a GDP 10 százalékát is meg fogja haladni (2007-ben még 2 százalék volt). A növekmény fele a gazdaságösztönző és mentőcsomagokból származott. Ami pedig az államadósságot illeti, ez a fejlett országok átlagában 2008-ban a GDP 75 százalékát érte el, 2014-ig pedig legalább 110 százalékra fog nőni. Az egyensúlyi mérlegek rosszabbodása miatt rohamosan szűkülni fog az állami túlköltekezés lehetősége, tehát az anticiklikus gazdaságpolitika folytatásának finanszírozhatósága is. A csaknem 0 százalékos irányadó kamat (és az USA-ban a gyenge dollár) erősen szűkíti a költségvetés forrásait, a fiskális mozgásteret.

7. Az állami költekezés, az újabb jelentős pénzmennyiségek piacra dobása egy idő után – a gyenge kereslet ellenére – súlyos inflációt eredményezhet. Továbbá, a növekvő államadósságtól való megszabadulásnak legkényelmesebb módszere az „elinfálás” – ami (egyebek közt) azzal a következménnyel jár, hogy az államok nem lesznek érdekeltek az infláció megfékezésében.

8. Változatlanul világgazdasági feszítő erő az USA nemzetközi kereskedelmi és fizetési mérleghiánya, az állami költségvetés tovább növekvő deficitje, és általában a nemzetközi mérleghiányok fennmaradása, sőt felfűvódása – holott ezek a hiányok válság idején csökkenni szoktak.

9. Ugyanakkor a jelenlegi helyzetben szűkülnek a nemzetközi fizetési egyensúlytalanságok finanszírozási lehetőségei, csökkennek a tőbblettekkel rendelkező országok exportbevételei.

Hasonló következtetésekre jutott *Nouriel Roubini*, a New York-i Egyetemnek a világgazdasági válság előrejelzése kapcsán sztárközgazdásszá vált tanára. Ő is megalapozatlan buborékokat emleget, melyek 2010-ben vagy 2011-ben kipukkadhatnak. Az okok között kiemeli a túl laza likvidi-

tásteremtést (bankmentő csomagok, zéró kamat, új pénz teremtése, az államkötvénykibocsátás és a kockázatos magánbefektetések növekedése), valamint a bankok egészségtelen követelésállományát. Megemlíti az állami eladósodást is, mely a piacon egy idő után likviditási hiányt okoz. 2011-től azonban „a nagy deficitek monetarizálása” inflációt fog előidézni. Ilyen helyzetben egy-egy rossz pénzügyi vagy makrogazdasági adat nagy hullámzásokat hozhat.

Az IMF júniusi világgazdasági elemzése hasonló tényezőket sorol fel, és így summáz: „A kockázatok csökkentek, de még mindig a veszélyes tartományban vannak”.

Mindezek a tényezők és folyamatok elég reálisak és erőteljesek ahhoz, hogy valószínűsíthetők: a következő hónapokban, 2009 végén vagy 2010 elején, a válságfolyamatok újabb felerősödése várható. Az MTA Világgazdasági Kutatóintézete a kormányzatnak készült anyagaiban is 2006-tól jelezte a világgazdaság sebezhetőségének drámai növekedését és nemzetközi mezőnyben is az elsők között hívta fel a figyelmet a válság általános és rendszerfüggő jellegére.

Ha masszív mentőcsomagok, súlyos állami eladósodás és erős infláció árán a fejlett országoknak sikerül elkerülniük az újabb válsághullámot, akkor jelentős nagyságú reálgazdasági és pénzügyi buborékok képződnek, vagyis nagy volumenű fölösleges termelő- és pénztőke marad a rendszerben. Az IMF most megjelent, októberi világgazdasági jelentése egyrészt tényként beszél a globális recesszió végéről, másrészt azonban több mint száz oldalon azt taglalja, hogy a gazdaságok pénzügyi-fiskális támogatása – mely elengedhetetlen a pénzügyi fenntarthatósághoz és az újabb recesszió elkerüléséhez –, milyen nehezen egyeztethető össze a pénzügyi rendszer stabilitásának biztosításával. Végül is elismeri, hogy ez az ellentmondás a jelenlegi helyzet legnagyobb rizikótényezője; de a kockázatot kezelhetőnek tartja.

Nem elképzelhetetlen tehát, bár várakozásaink szerint kevésbé valószínű, hogy az IMF legfrissebb prognózisának megfelelően egyelőre elkerülhetők az újabb (jelentős) buborék-kipukkanások. Mindazonáltal az IMF által is tárgyalt ellentmondás növeli a bizonytalanságot és a fölösleges, túlfelhalmozott reálgazdasági és pénzügyi tőkék terheit. E fölösleges (buborék-)tőkék jelenléte továbbá megítélésünk szerint le fogja rövidíteni a következő konjunktúraciklust (a fellendülés, a prosperitás időszaka 3-5 évre rövidül) és szerkezeti feszültségek miatt a gazdasági növekedés üteme alacsony marad.

Györe Imre

1934 – 2009

Október 27-én délután 4 órakor elhunyt Györe Imre, a kortárs magyar líra egyik legnagyobb mestere.

Minden szívdobbanása, minden lélegzetvétele a forradalomé volt; élő zászló volt ő, a forradalom eleven jelképe. Méltó Petőfihez, nemcsak verseiben, jellemében is. Ady azt írta: „Petőfi nem alkuszik.” Györéről ugyanezt írhatta volna.

József Attila szobránál, Angyal-földön

Úgy nézlek most, ahogy lehet:
ökölbe szorul balkezed,
jobb kezed intőn emeled,
bújtod a zúgó tömeget,
s a bronzban csillagod remeg.

*

Fura szabadság ez: szabad
hálni-halni a híd alatt,
keresni sűrű bokrokat,
bár zörren minden mozdulat.
Lehunyhatsz a homlokod:
ne lássák, milyen gondolat
izgat, hogy megoldd gondodat,
s jogaid mért látszat-jogok?
Kezet kívánsz, hogy megragadd,
ajkat, hogy mondja hangodat,
szárnyatlan szálljon költemény:
„hogy éltünk ám, és van remény”.
Úgy nézlek most, ahogy lehet:
ki holnap hírnöke helyett
holnapután hírnöke lett,
s azt inti tette tette majd,
ki tán még meg sem született.

Györe nem rejtette véka alá, hogy gyűlöli mind a kispolgári álszocializmust, mind a nyilasuralomba torkolló „demokratikus” képmutatást. Ennyi éppen elég volt ahhoz – hogy elfelejtsék? Nem: hogy szinte tudomást se vegyenek róla. Az *Ezredvégen* kívül, amely rendszeresen közölte verseit, alig-alig jelenhetett meg a sajtóban. A proletariátus költője volt,

Györe Imre:

A kérdés

Minap azon tünődtem:
mit tanácsolna Bert Brecht,
ha élne s erre járna
véletlenül egy reggel?
Nyilván figyelmes szemmel
nézne a gyárműnyre:
mily vonakodva dől le
a földre, fölrobbantva.
Sokat mondana néki
a homlokzaton látszó
levett csillag nyoma,
ahogyan elsikálták.
Kíváncsian hajolna
a lépcső menti zugba,
ahol kukából mentett
kenyérhéjakat rágcsál
valami emberféle.
Mehökkenne, ha látná:
akikre kérdőn ránéz,
milyen kiürült szemmel
pillantanak rá vissza.
Gondolom, mindezt látva,
s megértve, mit is látott,
ha erre járna Bert Brecht,

anélkül hogy a proletariátus ügyet vetett volna rá; költője egy nemzetnek, amely rokkantnyugdíjon tartotta, szemrebbenés nélkül tűrve, hogy rázúduljanak az elemi megélhetés filléres gondjai.

Hiszem, hogy valamikori leszármazottaink felismerik és jóváteszik majd ezt a szégyent.

Rozsnyai Ervin

nem tanácsolna semmit.
Megállítana mégis
valakit, mondjuk, engem,
s foga közt kipréselné:
Az újabb vereségből
most sem következik,
hogy ne legyen harc többé.
Nincs, ki megmondja nékik?

Biztató

Ó, én virágos délutánom,
mi lett belőled? Milyen est?
Virágszirmok az almaágon
hová sodródtak? Ne keresd.
Hogy így esett, keservvel bánom:
tegnapi voltom nem ereszt
ledőlt egem alól kiszállnom.
Ujjam magától ásni kezd:
ki él még, most kell rátalálnom,
– bár tagja tört, kő zúzta test –,
oxigénnel csókolnom szájon:
ember, nincs vége, lélegezz!

Ismert szociológus a Fidesz és a Jobbik viszonyáról

Vásárhelyi Mária, az ismert szociológus, cikket írt „A Fidesz elbitangolt radikálisai” címmel az *Élet és Irodalom* ez év 17. számába. Ismertetjük a cikk néhány gondolatát.

A Jobbik látványos előretörése arra kényszeríti a Fideszt, hogy ne csak a szocialistákat támadja, hanem az újonnan fel-futó szélsőjobb oldali formáció ellen is támadást indítson – írja a szerző. – „Nem mintha a Fidesz hangadóitól olyan távol állna a Jobbik politikai stílusa vagy mondanivalója”, hanem mert joggal tart attól, hogy Vonáék miatt megcsappan a szavazótábor.

A 2002-es választási vereség után a Fidesz célszerűnek találhatta, ha a MIÉP helyett, amely „kiszámíthatatlan és sokszor kellemetlen helyzetet teremtő szövetséges” volt, létrejön egy másik szélsőjobb oldali párt, amely a Fidesz „leányvállalataként” működik, és „a MIÉP-nél hatékonyabban

képes megszólítani és integrálni a radikális szavazókat”. „Csakhogy a vállalkozás túlságosan »jól« sikerült. A néhány éve – támogató hallgatásukkal világra segített – pártkezdeményből mára nemcsak a Fideszt, hanem elsősorban a magyar társadalmat fenyegető szörnyszülött vált.”

Stumpf István, az 1998-as Orbán-kormány második embere, így beszélt az új politikai képződmény vezetőiről: „A Jobbik vezérkara jól képzett, jól kommunikál, világképe és értékkelkötelezettsége alapján megvan a lehetősége, hogy elfoglalja a radikális nemzeti jobboldal pozícióját.” Ez a bátorító, rokonszenvező nyilatkozat megfelel annak az eszmei és személyi kapcsolatnak, amely a két politikai alakulatot kezdetől fogva összeköti. Mint Vásárhelyi Mária írja, „a Jobbik bölcsőjét fideszes politikusok ringatták, a Jobbik meghatározó politikusainak többsége pedig a Fidesz és Orbán Viktor köpönyegéből bújtt elő”.

„Vona Gábor, a Jobbik mai elnöke, az Orbán Viktor nevével fémjelzett *Szövetség a Nemzetért Polgári Kör* egyik alapítója volt.” A további példák sem kevésbé szemléletesek. „Morvai Krisztina ... akkor tett szert országos, sőt nemzetközi ismertségre, amikor a Fidesz őt találta a legalkalmasabbnak arra, hogy – a 2006. október 23-án történtek kapcsán – gátlástalan és primitív hazugságaival és uszításaival hergelje a hazai és a nemzetközi közvéleményt a kormány ellen, és járassa le az országot több kontinensen. Morvait a Fidesz véres kardként hurcolta körbe szerte a világban, hogy politikai hasznot kovácsoljon kontrollálatlan és fékevesztett gyűlölködéséből. Tóth Gy. László, a *barikad.hu* nyíltan zsidózó és cigányozó szélsőséges portál korábbi főszerkesztője és szellemi atyja – amely a kezdetektől mind a mai napig rendszeres fórumot biztosít Morvainak – 1998 és 2002 között Orbán Viktor politikai főtanácsadó-

inak egyike volt, és akkoriban vallott nézetei jótányit sem különböznek a maiaktól. Gaudi-Nagy Tamást, aki ma szintén a Jobbik egyik meghatározó arca, 2007-ben a Fidesz által alapított Polgári Magyarorszáért Alapítvány a jogállamiság, az alapvető emberi és alkotmányos jogok érvényesítéséért folytatott rendíthetetlen küzdelme elismeréseként a »Polgári Magyarorszáért« díjjal tüntette ki. A díjat Balog Zoltán lelkes, parlamenti képviselő, jelenleg az Országgyűlés Kisebbségi és Emberjogi Bizottságának elnöke adta át a jogásznak. Gaudi-Nagy jogvédő tevékenysége kezdettől fogva háborús bűncselekmények gyanúsítottjai, horthysta csendőrök, nyilas, hungarista és rasszista eszmék hirdetői, a Lelkiismeret '88, Budaházy György melletti kiállással, a számukra nyújtott jogsegély-szolgáltatással és jogi képviseléssel forr össze. És a Fidesz média-istállójából kerül ki a szélsőjobb oldali portálokat működtető újságírók többsége is, sajátos szakmai szocializációjuk során sajtótították el a csúsztatásokra, nyilvánvaló hazugságokra és gyűlöletkeltésre épülő »újságírás« minden csínját-bínját.”

Bár a *Magyar Nemzet* és a *Magyar Hírlap*, illetve a *Hír TV* és az *Echo-TV* (vagyis a Fidesz- és a Jobbik-sajtó – a szerk.) között vannak stílári különbségek, „mondanivalójukban és eszközeikben nem sokban különböznek egymástól ezek az orgánok – folytatja Vásárhelyi Mária. – Mint ahogy felelőségük is egyetemleges a gyűlölet szításában és a közbeszéd drámai lezüllesztésében.” „A Fidesz ócska politikai számításból szítja a gyűlöletet, ami azonban olyan jól sikerült, hogy a marionettfigurának szánt kreáció nemcsak önálló életre kelt”, hanem napról napra növekszik a támogatottsága is.

A Fideszt magát is aggasztja az általa feltáplált párt sikere, mivel „a Jobbik által elnyert minden szavazat a Fidesz szavazótáborát csökkenti”. Könnyen elképzelhető, hogy „a hön óhajtott alkotmánymódosításhoz és a demokratikus berendezkedés újrászabásához szükséges kétharmados többség záloga éppen a Jobbik lesz. S bár Répássy Róbert, a Fidesz frakcióvezető-helyettese, határozottan kijelentette, hogy pártja és a Jobbik között nem lesz együttműködés a választásokon, jól emlékszünk, hogy 1998-ban, néhány nappal a választások előtt, hasonló kijelentést tett a Fidesz vezetője a Torgyán vezette Kisgazdapárttal összefüggésben. Majd amikor kiderült, hogy a parlamenti többség csak a kisgazdákkal jön össze, akkor Orbán Viktor, aki soha nem hazudott, egy nyári vasárnapon – mindenféle aggály nélkül – bokrétával a kezében ment partnerkérőbe a kisgazda elnök leányfalui házába.”

Ady Endre:

A mennyeknek országa

Ez a szerencsétlen ország a mennyeknek országa lesz immár nemsokára: a gonoszul fölbujtogatott butaságé egészen. Boldogok lehetnek, kik ezt így akarták.

Mi magunk is azt tartjuk, hogy valamelyik falu szélén, bozótban, csalitban megtalálják egy keresztény leány holttestét. Akkor aztán szétfutnak az itt-ott már kigyúlt lángok, s borotvált és borotvátlan arcok megelégtült mosolygásban nyúlhatnak szét, míg a megvadult hordák összegabalyodva bőmbölik: „*halál a zsidókra!*”...

Eleget mondogattuk, tudja minden intelligens agyú ember, kiknek állott érdekükben felkölteni a szennyes áradatot.

Néhány esztendő óta érezzük a butaság közeledését, halljuk a földalatti dübörgést, figyeljük az aknamunkát. Mi néhányan húzzuk a vészharangot, lármázunk, prédikálunk, intünk hasztalan. Ma már a legkegyelmesebb államhatalom védnöksége mellett folyik a mulatság. Vadul, örültül, gonoszul.

Most, mikor az ország minden részéből érkeznek a veszedelmes hírek, még egyszer szólnunk kell. Lássuk a maguk ijesztő voltukban, világosan a dolgokat.

A feudális, klerikális reakció reánk nehezedett egészen. Ez az ország tán sohasem volt olyan koldus, mint most, s néhány évtizedes modern élete annyi tennivalót még nem mért reá, mint amennyi tennivalója most van. Szabadulás csak úgy történhetnék, ha szétrombolnánk minden megmaradt kínai falat. A kínai falak mögött azonban nagyra növekedni engedett hatalom tanyázik. És e hatalom is megérezte a veszedelmet. Mikor látta, hogy a harc kikerülhetetlen, a falak lovagjai kezdtek a harcba. Régi fogás. Így csinálták a körülzárt középkori rablólovagok is. A mostaninak pláne formája sem új. Magyarul így hangzik a recipéje:

– Ha baj van, itt vannak a zsidók. Az ehéséget, a nyomort s mi minden bűnünket uszítsuk csillapítás okából a *zsidókra*.

Ez a mai veszedelem. Így született meg újra. Így jósol szörnyű tragédiákat. Azért siettünk csak röviden feltárni, mert félünk, hogy nem tudjuk az ügyesség ceruzáját elkerülni, ha ezekről a gázságokról kell írunk.

Sokat elértek már. Benne úszunk nyakig a szennyes árban. Már nemcsak a bőr épségének hasznos dolog ebben az országban butának lenni, de előkelő divat is. Akinek van félteni valója, vagy aki a közeledő zavarosban akar halászni – egyaránt szaporázza lépkeit a reakciós tábor felé. Kormányférfiak, képviselők, előkelő közéleti alakok ma mind vallomásokat tesznek szükséges páfördulásaikról.

Közelednek a választások. – A föld népe háborog. A zavaros idők minden salakja ki-

árad a porondra. Csak szilárdságot nem látunk, mely a posványban ellent tud állani.

Egy a mai kormányhoz közel álló lap meg merete írni, hogy liberális párttöredék is alig van a parlamentben, hogy lenni lesz-e, arról nem is szólt. A kormánypárt egy része, a Kossuth-párt s a szociáldemokrata párt volna szabadelvű.

Mennyit ígér ez? A kormánypárt liberális elemeinek jó részét kiszorítják. A szociáldemokratáknak tán egy emberük se kerül a parlamentbe, s ki merjük írni, hogy a Kossuth-pártban Eötvösön és néhány hívének kívül liberális ember nincs. A párt nagyobb tömege csak színt nem mer vallani. Mi itt Biharban ismerünk három olyan Kossuth-párti képviselőt, kik mandátumaik érdekében esetleg ki is mondanák nyíltan, mik voltak eddig titokban: reakció szolgálai, antiszemiták.

Ha megnehezdednek az idők, mit lehet ilyen parlamenttől várni?

Akik szembe merünk állani a veszedelemmel, kevesen vagyunk. Még a zsidóságtól is, melyet a fekete sereg első martaléknak szánt – hiába vártuk s várjuk a védekezést.

Bizony, mennyeknek országa, butaságnak országa lesz ez az ország.

A tizenkettedik órában, ez újabb vészhangrázásnál sem ajánlhatunk mást, mint tétük s tesszük naponként. Keljenek föl a felvilágosodottság, értelmesség s liberalizmus minden hívei. Rá kell szorítunk a hatalmon hazudozókat a színt vallásra. Védekeznünk kell olyan elkeseredett erőfeszítéssel, mint harcolnak ellenünk a buta reakció hitványjai.

Ki kell kutatni a nép felbujtóit, s elszörnnyítő példát adni a hitvány bujtogató hadnak. Mint mi megkérdezzük – mert megkérdezzük – Tisza Kálmánt, mindenütt tisztába kell jönni az ép gondolkozásúaknak, hogy vajon az, kire ők nagy hatalmat ruháznak, fog-e harcolni és nem plátóian lelkésedni – a világosság mellett s az egész országot behálózó gonosz összeesküvés ellen.

Nehogy a mi becsületünkön maradjon egy apró folt is a bekövetkezhető katasztrófa nagy vádjából. Ha harc közben győznek le bennünket, legyen. De a harcot meg kell harcolnunk. Ne tegyék ezt a szerencsétlen országot gonosz örjögésükben temetővé.

Nem frázis, igaz hitünk, igazságunk, hogy csak kíméletlen harccal lehet egy kevés reményünk a megváltásra.

Ne várjuk meg, míg megtalálják a keresztény lány holttestét, míg a butaság fölgyűjti egészen ezt az országot, míg eltemetik ezt az országot a középkor visszamaradt istentelen rablólovagjai s csuhásai.

Nagyváradi Napló, 1901. augusztus 27.

Tamás Gáspár Miklós:

A marxista baloldal két útja

Előre is elnézést kérek az olvasótól fejtegetéseim vázlatos jellege miatt. Számos – itt érintett – problémát már megkíséreltem elemezni kisebb-nagyobb nyilvánosság előtt, s csak remélhetem, hogy ezek az írásaim nem kerültek el az önök figyelmét.

Szerény nézetem szerint Magyarországon ma háromféle válság érvényesül; ezek a válságfajták persze összefüggenek.

Az alapvető a világgazdasági válság, amely mindenekelőtt túlakkumulációs válság, s amelyet súlyosbít a nemzetközi munkásmozgalom gyöngesége. Ez a gyöngeség lehetetlenné tette a reálbérek emelését és a szociális közszolgáltatások „szinten tartását”, emiatt a stabilitásért aggó kormányzatok a nyakló nélküli hitelfelvétellel próbálták elkerülni az életszínter és a profitráta egyidejű, meredek zuhanását – evvel pedig esélyt adtak a spekulációs tőkének, amely az összeomlásba hajszolta a pénzügyi rendszert. A remélt konszolidáció számláját persze a dolgozók, a nyugdíjasok, a munkanélküliek, a szegények és betegek fizetik.

Magyarországon mind a válság kitörése előtt, mind pedig azóta neokonzervatív gazdaság- és szociálpolitikát folytatnak a kormányzatok, állítólagos politikai színezetüktől függetlenül. A különféle megszorítások, leépítések, privatizálások, kiszervezések – amelyekhez hozzájárulnak most már a csődök, vállalatbezárások, főltszámolások, masszív elbocsátások, nettó bércsökentések – nyomorba döntik a munkásosztályt és az alsó középrétegeket, és az éhhalál szélére sodorják a „mélyszegénységben” élő szubproletariátust és az eddig segélytől függött (de ma már jórészt a segélytől megfosztott) marginalizáltakat, kirekesztetteket.

Míndezek következtében – valódi baloldal, azaz erős és valódi baloldal híján – a társadalmon eluralkodott a pánik, amely nyilván a szélsőjobboldalnak kedvez, amely a hagyományos bünbakképző technikáival jelenleg mindenütt meghatározza a politikai dinamikát. Silány „eszmekincse” mindenüvé behatol, jelenléte még a független baloldalon is észlelhető, ahogy sokan (tudattalanul) alkalmazkodnak a szélsőjobboldali dinamikához. (Nem szólva azokról, akik egyszerűen – és nem ok nélkül – be vannak gyulladva.) A „szociálliberális”, „balközép” közéleti szereplők egyre reakciósabbak rémületükben: egyikük már a monarchia bevezetését javasolta nemrégiben. Az MSZP tö-

kéletesen kompromittálta magát: a közvélemény szemében egyrészt a fokozott kizsákmányolás ágensének számít – és csakugyan: a Bajnai-kormány gazdasági és szociális tekintetben a legjobboldalibb magyar kormány 1945 óta –, másrészt pedig a korrupció és az erőszak megtestesítőjének gondolják. A „baloldal” szó legtöbb honfitársunk számára nem jelent mást, mint gátlástalan milliárdosok ideológiai ködfüggönyét.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a Fidesz-KDNP valószínűleg kétharmados többséget szerez a soron következő országgyűlési, majd helyhatósági választásokon. A jelenlegi állás szerint (megbízható kutatások szerint) a szocialista párt *egyetlenegy* egyéni képviselői hely meghódítására se lesz képes! Ha a Fidesz-KDNP ügyetlen erőszakoskodásai (Nap-Kelte, Sláger Rádió/Danubius, futball, szemérmetlen korrupciós ügyek) mégis csökkentenék a „nemzeti-konzervatív” jobboldal előnyét, ez ma csak a Jobbiknak (tehát a nyílt fasizmusnak) kedvez. A jobboldali internetes sajtó és blogoszféra máris 25 százalékos Jobbikkal fenyeget, s evvel akarja a Fidesz támogatására rábírní a párt nélkül maradt liberálisokat.

A kicsiny, de azért némi politikai-ideológiai jelentőséggel rendelkező, szétosztott és megosztott marxista baloldal előtt két cselekvési séma áll.

Az egyik ismert: itt van a Zöld Baloldal mint kitöltetlen *keret*, amelyet az antikapitalisták – elsősorban a Magyar (országi) Egyesült Baloldal – tartalommal tölthetnének meg: ha ezek az erők csatlakoznának, jelölteket és programokat javasolnának, létrejöhetne olyan helyzet, amelyben megkezdődhetné a baloldal rehabilitációja, kézzelfoghatóvá válhatné, hogy a *valódi* baloldal a dolgozók rendelkezésére áll érdekeik védelmében. A Zöld Baloldal – és a gerincét képező Magyarországi Munkáspárt 2006 – kimondva vagy kimondatlanul a németországi DIE LINKE példáját és az Európai Baloldali Párt programját követi. (És ennek a kidolgozásra és érvényesítésére invitálja szeretettel a még habozó marxistákat!) Nem szabad zsákbamacskát árulni: ez nem kommunista, hanem baloldali szociáldemokrata elképzelés, amely elvileg fönn tartja a szocializmus perspektíváját, de alapvetően a tőkés államon belül képzel el nagyobb egyenlőséget, erőteljesebb újraelosztást az állami beavatkozás fokozásával (beleértve a részle-

ges államosításokat). Ahogyan a DIE LINKE és testvérpártjai, a Zöld Baloldal is helyet ad saját kebelén belül forradalmi (így pl. kommunista) irányzatoknak, de ezek aligha lesznek meghatározók. Parlamenti, tehát végső soron polgári politikában nyilvánvalóan ez a maximum, amely ma, itt némi eséllyel képviselhető. Habár Magyarországon még ez is szélsőségesnek, utópikusnak számít.

A másik lehetőség, amelyet nagyon sokan (de szinte némán, tehát nem eléggé őszintén) választanak, az az MSZP újbóli támogatása, tekintettel a fasiszta veszedelemre, a diktatúrás kormányzási módszerek lehetséges visszatérésére. A „kisebbit rossz” politikája szerintem elavult.

Miért?

Azért, mert a hivatalos „szociáldemokrata” pártok (így az MSZP) már nem is azok. A valódi szocdem pártokat se védem, amelyek számos alkalommal bebizonyították 1914 tragikus augusztusa óta, hogy – kisszámú kivételtől (Bécs, 1934. február stb.) eltekintve – a kapitalizmus, sőt: a fasizmus elleni harcban nem lehet rájuk számítani. De békés, parlamentáris körülmények között szoktak volt tenni egyet-mást a munkásság (és általában a dolgozó nép) helyzetének javítására, és olykor, itt-ott képesek lehettek a tőke hatalmának időleges korlátozására. Ezt a mai sanyarú körülmények között nem szabad lenézni. Igen ám, de ezek a pártok (és ide értem a eurokommunista pártokat/utódpártokat is) már régen nem szociáldemokrata, hanem liberális pártok, s ezen belül is a jobboldalibb fajtából. Ezt mindannyian világosan megmutatták az elmúlt negyedszázadban, nem is érdemes rá több szót vesztegetni. Ezeknek a pártoknak a (Kelet-Európában döbbenetes arányú) népszerűtlensége megérdemelt, jogos, indokolt. Ha a magyarországi marxista baloldal még egyszer az MSZP-t támogatja (és ha nem támogatja az MSZP baloldalibb riválisát, akkor ezt teszi, akkor is, ha hallgat), akkor saját magát is belenyuvasztja ebbe a katasztrófába. Az, hogy az MSZP 15 vagy 20 százalékos párt lesz-e a jobboldali többségű Országgyűlésben, nem fontos. Annyira hiteltelen, hogy a hangja sehová se fog hallatszani – az alakuló jobboldali médiauralom viszonyai között pedig még inkább egyre megegy, hogy hány százaléka, hány képviselője van.

Véleményem szerint még akkor is a Zöld Baloldalt kell aktívan támogatni – szeretném itt azt is világossá tenni, hogy

ennek a csoportosulásnak nem én vagyok a vezetője – , ha ez az eszköztelen választási koalíció vagy összefogás kudarcot vall, ami nagyon is elképzelhető. Azok az idők elmúltak, amikor a valódi baloldal radikális nézeteket hangoztathatott, de nagyobb károsodás nélkül szavazhatott mégis a neokonzervatív, tehát szélső reakciós politikát folytató Magyar Szocialista Pártra. Az MSZP bukása szükséges, elkerülhetetlen és üdvös.

Mellé állni – nyíltan vagy hallgatólagosan – azt jelentené, hogy a valódi baloldal épp úgy nem veszi komolyan a saját eszméit, épp annyira csak formailag szolidáris a kizsákmányoltakkal, elnyomottakkal, kirekesztettekkel, szenvedőkkel, mint a kormányzó álszocialisták. Az antifasiszta küzdelem számára fatális, ha a népünk többsége által *helyesen* elutasított neokonzervatív (vagy neoliberális) politikának nincs látható szocialisztikus alternatívája – még akkor is, ha ez az alternatíva egyelőre pusztán jelképes.

Ugyanis a jelenlegi küzdelemnek az a sajátossága, hogy az MSZP gazdaságpolitikájának jobboldali bírálata *nagyrészt helytálló*. Ez akkor is így van, ha az általunk hön utált „nemzeti” jobboldal ebben nem tisztességes, és maga is (néhány szépségflastromtól eltekintve) hasonló gazdaságpolitikára készül. De ez nem érv a bírálatok tartalma tekintetében. Az MSZP a megszorítások és leépítések politikájában még annyi óvatosságot, körültekintést, humanizmust se tanúsít, amennyit polgári középpárttól is elvárhatunk.

Azt hiszem, hogy ha a valódi baloldal (felőlem akár: szélsőbaloldal) osztozni készül az MSZP várható szégyenteljes, gyalázatos (és sajnos félelmetes...) sorsában, akkor szükségtelenül követ el öngyilkosságot. Ezt a harakirit – meggyőződéseim szerint: népünk érdekében – nem szabad elkövetni. Ha volt valaha pillanat, amikor „kétfrontos harcra” volt szükség, akkor ez az a pillanat.

Előttem se kétséges, hogy a Fidesz-KDNP és a Jobbik küszöbön álló diadala rettenetes állapotokat fog teremteni, és szükség lesz álszocialista és (valódi) liberális ellenfeleink jogainak és életlehetőségeinek, a viszonylag, úgy-ahogy még demokratikusnak tekinthető intézmények (pl. médiák, kulturális intézmények, szakszervezetek stb.) védelmére. De ezeket az eljövendő küzdelmeket az MSZP vonatkozó csatlósának álláspontjáról majd nem lehet megvívni.

(*Várjuk olvasóink észrevételeit. A szerkesztőség.*)

Többségben vannak a rendszerváltás vesztesei

Az emberek többsége magát és az országot is a rendszerváltás vesztesének tartja - állapította meg a Szonda Ipsosnak a rendszerváltás 20. évfordulója alkalmából készített felmérése.

A cég tájékoztatása szerint 2009 augusztusában egy online kutatás keretei között nyolcszáz felnőtt lakos véleményét kérdezték meg a rendszerváltásról. A megkérdezettek köre nem, életkor, iskolai végzettség és a lakóhely településtípusa szerint megfelel a 18 éves és idősebb magyar lakosság összetételének.

A felmérés célja elsősorban annak feltérképezése volt, hogy mit gondolnak ma, 20 évvel a rendszerváltás után az akkor és azóta történekről a válaszadók, mit tartanak a rendszerváltás lényegének, és mennyiben érzik úgy, hogy teljesültek akkori elképzeléseik.

A megkérdezettek többsége szerint a rendszerváltás szükségszerű volt, de azt általában negatívan értékelték. Minden második válaszadó úgy érzi, ő vagy családja a változások vesztese, csak 14 százalék érzi magát nyertesnek. Hasonlóan kedvezőtlennek érzik a 20 évvel ezelőtti politikai-gazdasági változásokat az ország szempontjából: a megkérdezettek 56 százaléka szerint Magyarország veszített a rendszerváltással, csak 19 szá-

zalékuk látja úgy, hogy az ország nyert vele.

A válaszok szerint a rendszerváltás abszolút vesztesének a nők, a mai 46-55 évesek és a 65 évesnél idősebb korosztály tagjai, részben az életkorral összefüggésben a nyugdíjasok, továbbá az Észak-Magyarországon élők tekinthetők. Körükben a magukat vesztesnek érzők aránya 54-68 százalék. A legnagyobb arányban az akkor még 18-25 éves, önálló felnőtt életük elején álló fiatalok tudtak élni a lehetőségekkel - állapította meg a kutatás.

Az emberek többsége, 52 százaléka úgy látja, hogy az országnak nem volt más esélye: a külpolitikai és gazdasági helyzet miatt teljesen szükségszerű volt a rendszerváltás, „már nem mehettek tovább a dolgok ugyanúgy, mint azelőtt”. Tízből három megkérdezett szerint az aktuális helyzet ugyan elősegítette, de nem tette szükségszerűvé a rendszerváltást, alakulhatott volna másként is az életünk.

A válaszadók 6 százaléka szerint viszont egyáltalán nem volt szükségszerű a rendszerváltás, az akkori pártállami vezetők és az ellenzék tevékenysége nélkül tovább tartott volna a szocializmus - olvasható az összefoglalásban.

MTI, 2009. október 19.

A Magyar Egyesült Baloldal felhívása Egy új szociális mozgalom létrehozása elkerülhetetlen!

Barátaink! Honfitársak!

A rendszerváltásból kinőtt „neoliberális baloldal” – fából vaskarika. 20 év alatt eltaszította magától hirdetett társadalmi bázisát, a „lakótelepek népét”, a kilátástalan helyzetbe került mezőgazdasági dolgozókat, magyarán az „alul lévőket”, a magyar munkásokat és általában a munkavállalók száz- és százezreit. Az MSZP az „új középosztály” pártjává vált. Az újszerűtű ideológusok ezt nevezik „modern baloldalnak”. Arcpirító módon kisajátítják a baloldal fogalmát a kifejezetten jó módúak gazdasági képviselőit. Mindezen következtében az MSZP 1,8 millió szavazóját veszítette el, amit a legutóbbi EU-választás mindennél világosabban mutat. Sokan elfelejtették, hogy nem szabad hinni a szélsőjobboldalnak, mert becsap, mert erőszakot szül, magyart magyar ellen uszít, megveszteget és elárul! Ne feledjük: sok vér tapadt a szél-

sőjobboldal kezéhez az elmúlt évszázadban a mi országunkban is!

Szerte Európában és a világon új baloldali mozgalmak, szervezetek jönnek létre, amelyek a tőkés válság, a gazdasági és szociális elnyomás áldozatait, a saját munkájukból élő emberek tízmillióit kívánják megvédeni a megnyomorító szegénységtől és az újfasiszmus, az új szélsőjobboldal halálos ölelésétől. Persze az ilyen összefogás csak akkor lehet sikeres, ha a válság, a tőkés rendszer áldozatai maguk is akarják a **szociális összefogást, mert csak maguk az érintettek szervezhetik meg magukat!** Az ellenséget nem más népek, népcsoportok alkotják, hanem a gazdasági elnyomás, a szociális kirekesztés, a munkanélküliség, a szegénység.

Ki hiszi ma már el azt az arcátlan polgári hazugságot, hogy a TŐKE, azaz a gazdagok, a bankok, a nagyvállalatok megsegítése az adófizetők pénzén, segít a

dolgozó embereken, segít kijutni a váltságból?

Ma a történelmi feladat az, hogy újrakezdjük az „alul lévők” nemzeti (és nemzetközi) méretű megszerveződését. A mozgalom számít a szakszervezetekbe tömörült munkavállalók, a világ és a hazai dolgait figyelemmel kíséző szervezetlen, munkanélküli, magányos emberek millióira, akik nem kérnek a fenyegető jobboldali, konzervatív tekintélyuralmi fordulatból, és akik kiábrándultak a szociál-liberális kormányhatalomból!

A **Magyar Egyesült Baloldal** programja, amelyre az új szociális mozgalom megalapítása támaszkodik, közös szellemi erőfeszítés eredménye lesz. Az „autentikus” baloldal fokozatosan kivonná a „globális közjavakat” (víz, levegő, energia, oktatás, egészségügy, stb.) a piac fönnhatósága alól, állami ellenőrzés alá helyezné a bankokat, nyugdíjpénztárakat, biztosítótársaságokat, megállítaná és visszafordítaná a társadalombiztosítás, a nyugellátás és az egészségügy privatizálását. Mindezt azonban nem a szuverén állam kezében összpontosítaná, hanem a termelők és a fogyasztók demokratikus ellenőrzése alá helyezné, önkormányzati és önzagatói formában.

Mára már sokan megértették: csak a kiutat mutató, új közösségi kezdeményezések vezetnek emberibb jövő, egy igazságosabb társadalom felé. **E kezdeményezések kulcsfogalmi: a közösségi-szövetkezeti termelési formák intézményesítése, a társadalmi önszerveződés és önvédelem támogatása, a környezetpusztítást megállítása! Ismerje el az Alkotmány a gazdaság szereplőiként a magántulajdon mellett az igazi közösségi tulajdont, a tőkétől és az államtól független gazdasági kezdeményezéseket, a közösségi gazdálkodás lehetőségét! Követeljük, hogy az állam támogassa a közösségi tulajdonlás minden formáját! Új társadalmi konszenzusra van szükség, amely a szociális, a kulturális és a környezetvédelmi szempontokat összekapcsolja. Összefogás a rokon európai kezdeményezésekkel és szervezetekkel egy új európai szociális és zöld baloldal felépítése érdekében!**

Mindennek figyelembe vételével az alulírott szervezetek egy nyitott társadalmi mozgalom elindítása mellett döntöttek a szociálisan és gazdaságilag kirekesztettek védelmében. A populista jobboldal a *nemzetre* hivatkozik, miközben az MSZP-SZDSZ koalíciójánál is szűkebb érdekek védelme mellett tette le voksát, amikor a nemzet megosztásán „munkálkodik” a nyíltan rasszista, gárdista szélsőjobboldallal, az árpádsávos újfasiszta mozgal-

makkal való folyamatos együttműködésben. Minket nem vakít el a jobboldal nemzeti mitológiája, de a nemzet többségét, mi, a magyarországi munkavállalók és munkanélküliek milliói alkotjuk. Mi a magyar nemzet képviselőiként kezdeményezzük a magyarországi és az európai összefogást, amely csak egy humanista és közösségi értékrend jegyében alkotható

A magyarországi vízvagyon hasznosításáról folytatott szakértői tanácskozássorozat résztvevői az alábbi Ajánlásokat intézték az illetékes miniszterekhez és az MTA elnökéhez. A földművelési és vidékfejlesztési, a környezetvédelmi és vízügyi, valamint a közlekedési, hírközlési és energiaügyi miniszter; továbbá a miniszterelnöki kabinetiroda vezetője és az MTA elnöke válaszaikban megköszönték a javaslatokat és – némi érezhető óvatosság mellett – kijelentették, hogy figyelembe veszik azokat munkájuk során.

AJÁNLÁSOK

Magyarország vízvagyonának jobb hasznosítására

A Haladó Erők Fóruma civil szervezet a 2008/2009. évi őszi-tavaszi rendezvényein sokoldalúan foglalkozott a magyarországi vízvagyon és vízgazdálkodás helyzetével, különös tekintettel az Európai Unió vízgazdálkodást érintő irányelveire. Az előadók és vitavezetők egyetemi tanárok, mérnökök, közgazdák voltak. A szakmai jellegű foglalkozások pártálláspontokat nem képviseltek, a kormányzat számos eredményét azonban elismerték. Körvonalazódott, hogy az 1990 előtti helyzethez képest a vízügyi irányító intézményrendszer hatékonysága erősen visszaesett. Az aszályra hajlamos éghajlatú Magyarországon mintegy negyedére csökkent az öntözött mezőgazdasági terület. Alacsony a vízi utak kihasználtsága. Az utóbbi kérdést illetően egyenesen szembemegyünk az Európai Unió törekvéseivel. A gyógythatású vizek hasznosításán túl kevés jele van az ország különböző körzeteiben jelentkező vízügyi problémák kezelésének. Ezért foglalt úgy állást a civil szervezet, hogy néhány, a rendezvénysorozaton feltárt hiányosságra **ajánlások** formájában felhívja a kormány, a Magyar Tudományos Akadémia, az érintett minisztériumok és a közvélemény figyelmét.

1. A vízgazdálkodás nem szerepel a társadalmi életben betöltött súlyának megfelelően az államigazgatásban, a kutatásban, a szakemberképzésben és a nemzetközi politikában. **Az optimális vízgazdálkodás feltételének tartjuk az irányítás egységes intézményrendszerének újjáépítését, az integrált vízgazdálkodáshoz szükséges informatikai rendszer kiépítését a tervezési és döntéshozatali eljárás segítése, továbbá a tervek gyakorlati kivitelezésének ellenőrzésére.** E feladat megoldásához nem

meg. A **Magyar Egyesült Baloldal** előkészítő bizottságot hozott létre, amely megkezdte gazdasági és kulturális programtervezetének kidolgozását.

Ha egyetértesz, csatlakozz, amíg nem késő! Szerveződjünk! A fiatalok nélkül nem boldogulunk! Minden jó szándékú embert várunk, de az eszmény nélküli karrieristák kíméljenek!

kell nulláról indulni. Előzményeihez sorolható az 1965. évi vízügyi törvény, a vízgyűjtők integrált fejlesztéséről 1975-ben Budapesten tartott Víz Világkonferencia anyaga, az 1983. évi Vízvédelmi Akcióprogram, a III. Vízgazdálkodási Keretterv (1984), a Tisza vízgyűjtőterületére kidolgozott Ötoldalú Vízgazdálkodási Keretterv, továbbá a Folyógazdálkodás és a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése c. program.

A vízügyi irányítórendszer jelenlegi széttagoaltsága nehezíti az Európai Unió fejlettebb országaiban már kialakult környezettudatos szemlélet hazai érvényesülését is.

2. **A folyóvizeink hajózhatóságának javítását és energetikai hasznosítását akadályozó, duzzasztás-ellenes kormányzati álláspontot fel kell adni, mivel az ellentétes az európai és az általános nemzetközi gyakorlattal, továbbá igen nagy anyagi kárt okozott eddig is Magyarországnak.** Legyen intő példa e vonatkozásban az Amerikai Egyesült Államokban a Missouri vízrendszer szabályozásának története, amit Franklin D. Roosevelt elnök kezdeményezett. A szabályozásról és az azt megelőző ellenzésről már az Új Magyarország c. lap 1946. szeptember 17-i száma beszámolt. A szerkesztőség megjegyezte, hogy „a Duna völgyében az összefogás helyett egyre nagyobb a széthúzás” – mintha nekünk, a mának szólna a megjegyzés.

A tudományt a politika ma sem helyettesítheti, de segítheti vagy hátráltathatja. Egyre több magyar tudós és szakember ad nyilvánosan hangot különféle fórumokon, hogy Németországban és Ausztriában belépcsőzték (csatornázták) a Dunát, ezáltal állandó vízmélységet biztosítottak a hajózásnak, jelentős mennyi-

ségű, olcsó villamos energiát termelnek a dunai vízerőművekben. Hasonló sikeréről adnak számot Portugália, Brazília és más országok hozzáértő mérnökei. Szlovákiában 16 éve működik a bösi 720 MW-os vízerőmű. A mai magyar hivatalos álláspont nyomán a német és osztrák dunai építkezéseknek hazánkban csak a hátrányos következményei jelentkeznek (nem érkezik hordalék, a Duna medre mélyül, stb.). **Ki kell tehát egyezni a Hágai Nemzetközi Bíróság határozatának szellemében Szlovákiával.**

Felmerült a vitákban, hogy ajánlásainkban szerepeljen: **legyen nyilvános, hogy mibe kerül évente hazánkban a Duna nemzetközi hajózási útvonal magyarországi szakaszának karbantartása, és mibe került Magyarországnak a Bős-Nagymaros terv felmondása.**

3. *Az öntözött mezőgazdasági terület az 1990 előtti, mintegy 470 000 hektárról 100 000 hektár alá csökkent, de ezt a visszaesést mintha nem is vennék észre a kormányok. Az egykori, jól működő ön-*

töző- és belvízcsatorna hálózat romlik, feliszapolódik, az eltűnt vagy megrongálódott berendezéseket alig pótolják. Egyes országrészekben, mint például a Duna-Tisza-közén, nagy területeken csökken a talajvízszint. Népi mozgalom bontakozott ki a Duna-Tisza-csatorna megépítésére, amely nemcsak a közlekedést javítaná, hanem ebben a térségben az öntözési lehetőséget is előrevinné; ezzel mérsékelhető lenne a térségben mutatkozó elvándorlás és a mezőgazdasági termelés bizonytalansága. Más térségekben és más okból, pl. a Duna völgyében, Győr város térségében szintén csökken a talajvízszint. Ezek a tények is a vízügyi irányító rendszer szétesésére utalnak.

EU-tapasztalat is ma már, hogy a magántulajdon elve a korszerű vízgazdálkodásban csak korlátozottan alkalmazható; és ezért tartalmazza az EU vízkeret-irányelvei lényegében a piaci mechanizmust helyettesítő eljárási rendet. A legjobb szakemberek véleménye alapján, **javasoljuk olyan tulajdonosi, bérleti, szö-**

vetkezési formák jogi és adminisztratív feltételeinek megteremtését, amelyek a közösségi vízgazdálkodást és ezzel a fenntartható fejlődést szolgálják; célszerűnek tartanánk, ha a vízgazdálkodás területpolitikai és tájépítési üggyé lenne.

Budapest, 2009. július 2. Haladó Erők Fóruma

Aláírók: Antal Zoltán okleveles közgazda, a földrajztudomány doktora; Czibulya János okleveles gépészmérnök; Csáki Csaba akadémikus, Corvinus Egyetem; Csizmadia Pál projektvezető; Ligetvári Ferenc egyetemi tanár, Szent István Egyetem, Gödöllő; Mihály Albert filozófus; Nagy Richárd tanár; Orlóci István okleveles mérnök; Romány Pál, az agrártudomány doktora, professzor emeritus; Szilvássy Zoltán okl. aranydiplomás mérnök; Takács József okl. agrárközgazdász; Vágás István okl. mérnök, a műszaki tudományok doktora, a Hidrológiai Közlöny főszerkesztője.

Szilvássy Zoltán:

ÁTFOGÓ DUNA-STRATÉGIA

Reflexiók Hegyi Gyula: Egy folyó, sok város c. írására*

* Hegyi Gyula cikke ez év július 20-án jelent meg a Népszabadságban. Szilvássy Zoltán választát támadhatatlan mérnöki érvelése ellenére sem közölte a Népszabadság. A választ, erősen szakmai jellege ellenére, fontossága miatt közöljük (kisebb rövidítésekkel). A szöveg a Dialektikában jelenik meg először.

Örvendek, hogy egy átfogó „Duna-stratégia” kidolgozására mind az Európai Bizottságban, mind Magyarországon kialakulóban van egy szakmai csapat, amely részletes programokat dolgoz ki a hajózási, a víztisztasági, az élővilág védelmére és a gazdasági fejlesztés témakörében. Remélem, hogy a szakmai csapatban kellő súllyal fognak részt venni a vízfolyások hidraulikájában (fluvial engineering) megfelelő ismeretekkel rendelkező folyamtmérnökök, mert nélkülük sikeres Duna-stratégia nem képzelhető el.

E tekintetben döntő fontosságú szakmai fogalmak a *vízfolyás hordalékszálító képessége* (tractive force) és a *meder egyensúlyi, stabil állapotához tartozó hordalékhozam*. Ez utóbbinak a szállító képességet meghaladó részét a folyó lerakja. A múlt század hatvanas éveinek elején a Szigetköz mentén a lerakódás (feltöltődés) éves mértéke 2 cm volt. A felvízi országokban, a Dunán és annak mellékfolyóin, az utóbbi 50 év folyamán meg-

épült vízlépcsők (csak az osztrák Dunán 10) a hordalék nagy részét visszatartják. Ezért a magyar Dunán a hordalékszálító képesség az érkező hozamot meghaladja, és az egyensúlyi állapot fenntartásához hiányzó mennyiséget a folyó saját medréből mossa ki. Az általában a sodorvonal mentén húzódó kisvízi meder ezért folyamatosan mélyül, és a folyamat csak a szállító képesség csökkentésével mérsékelhető, vagy szüntethető meg. A finom (lebegtetett) hordalék viszont, közép- és nagyvizek idején, a nagyvízi mederben kiüledik és az „feliszapolódik”. Vagyis a kis- és nagyvízi meder „elszakadása” folyamatosan nő.

A mélyülés káros környezeti hatásai közül megemlítendő példák: a parti szűrésű vízműkutak csökkenő hozama kisvizek idején, a mellékágak kiszáradása, a Gemenci Nemzeti Park mint „vizes élőhely” előtési gyakoriságának csökkenése, az élővilág változása, a Duna-Tisza hátság sivatagosodása a süllyedő talajvízszint miatt stb.

A vízhasználatokat érő káros hatások közül kiemelkedő jelentőségű a paksi atomerőmű hűtővízellátásának és ennek következtében üzemének veszélyeztetése, mert kisvíz idején a reaktorok teljesítményét már a jelenlegi kiépítettség mellett is korlátozni kell (az elfogadott bővítésről nem is szólva), amikor a kisebb szivómagasság miatt a szivattyúk vízszállítása csökken. Ugyancsak a meder eróziója

miatt kellett a százhalombattai földgázátvezeték mélyebb árokba áthelyezni, mert hajózási akadályt képező csúcsgázlóvá vált.

A medermélyülés folyamata a hagyományos vízépítési módszerekkel („környezetbarátnak” nem nevezhető terméskő sarkantyúkkal, párhuzam- és partvédőművekkel) nem állítható meg. Ezt a GKM megbízása alapján a közelmúltban készült tanulmány szerzői is elismerték.

A hajók „Dunához való igazítása”, vagyis az EU szabványtól eltérő, kisebb merülésű, de szélesebb vízi járművek alkalmazása a medermélyülés ütemét nem érinti, mert az a közlekedő hajók mélyjáratától független folyamat. Vagyis a „folyóhoz szabott járművek” legfeljebb egyre mélyebbre leszálló vízszintű, de változatlan mélységű mederben közlekednének. Mindezt azon a folyón, melyen a háború előtt a MEFTER (Magyar Első Folyam- és Tengerhajózási Rt.) „János Vitéz”, „Budapest”, „Debrecen” stb. tengerjáró hajói Budapestig közlekedtek. Ugyanakkor, a folyó környezete a jelenleginél sokkal jobb állapotban volt.

Sikeres Duna-stratégia csak teljesen depolitizált légkörben alakítható ki. A Bős-Nagymarosi rendszer magyar műtárgyait a kétoldalú szerződés 1977. évi megkötése után igen kényelmes („laza”) ütemterv mellett is, 5-6 év alatt, 1983-84-re be lehetett volna fejezni. Mára kiderült, hogy a kiviteli munkákat az anyagi

források hiánya tette vontatottá, mert azokat 1980 után, folyamatosan, eltérítették az eleve kilátástalan „tenger alóli” szénbányászatra (Eocén program, Bicskei erőmű), valamint a bauxitbányászatra (Nyírad). Ellenkező esetben, 1988-ban, a már 4-5 éve kész és megfelelően, a környezet károsítása nélkül üzemelő berendezés ellen kit lehetett volna rendszerellenes tüntetésekre mozgósítani? Vagy a „szimbólummal” együtt a rendszerváltozás is elmaradt volna? Nehezen érthető, hogy a környezetvédők akkor sem rendeztek rendszerellenes tüntetéseket a Bakony talán kevésbé látványos, de sokkal veszélyesebb víztelenítése ellen, amikor a karsztvízszint süllyedése már a budapesti gyógyforrások hozamát és a Hévízi tó minőségét fenyegette. Talán nem tudtak róla?

A medermélyülés folyamata és annak valamennyi káros következménye hatékony és környezetbarát módon – nemzetközi szaktekintélyek egybehangzó véleménye szerint – csak duzzasztással, víz-

lépcsők építésével állítható meg és fordítható vissza.

1. A feszített ütemben két-három év alatt befejezhető Nagymarosi Vízlépcső

a hagyományos módszereknél sokkal olcsóbban megteremtendő az ENSZ-EGB követelményeinek megfelelő és a Magyar Kormány által „A nemzetközi vízi utakról szóló EU megállapodás kihirdetése” 151/2000.(IX. 14.) Korm. és a 17/2002. (III. 7.) KöViM sz. rendeletekkel kötelezővé tett paraméterekkel rendelkező VI.c kategóriájú vízi utat.

445 MW (egy paksi reaktor) teljesítménnyel évente átlagosan 2 milliárd kilowattóra, valóban megújuló, környezetbarát, áramot termelne.

Duzzasztott tere alkotná a közeljövőben szükségessé váló szivattyús energiatároló alsó medencéjét.

Lehetővé tenné a Hágai Nemzetközi Ítélszék döntésének megfelelő kiegyezést a Szlovák féllel.

2. Az Adony környékére tervezett vízlépcső

stabilizálná a Nagymaros alatti szakasz medrét.

Gyakorlatilag méretkorlátozás nélküli, az ENSZ-EGB VII. kategóriájú vízi utat hozna létre.

Kedvező indító csatorna szakasz kialakítását tenné lehetővé a tervezett Duna-Tisza Csatorna számára.

Évente mintegy 1 milliárd kWh megújuló energiát termelne.

3. A Fajszy környékére előirányzott vízlépcső

a VII. kategóriájú vízi út fenntartásán kívül,

megoldaná a Paksi Atomerőmű hűtővízellátásának problémáját, akár még a 4000 MW-ra tervezett bővítés után is.

A fenti tájékoztató fejtegetések véleményem szerint előmozdítanak a Dunastratégia *lelkét jelentő* regionális együttműködést.

A Haladó Erők Fóruma nevében
Szilvássy Zoltán aranydiplomás vízépítő mérnök

Mark Leonard:

A Sárga-folyó kapitalizmusa

(a szerző „Mit gondol Kína?” c. könyvéből. Gondolat Kiadó, Bp., 2008.)

Henan szó szerint azt jelenti, a folyó déli része, utalva a terület fekvésére a Sárga-folyó partjain. Kína szívében található, így Shenzhen spirituális ellentéte. Hagyományosan a kínai civilizáció bölcsőjének tekintik, és van itt egy falu, ami a 90-es években az Új Baloldal plakátfigurája lett: Nanjie. Egy jól átgondolt kísérlet során Nanjie vezetői megteremtették a piac és a kollektívizmus szintézisét, azaz elhagyták mezőgazdasági hagyományait, és bevezették az ipart (huszonhat gyárat építettek, ahol az instant tésztától a nejlonfóliáig bezárólag mindent gyártanak). A falusi élet Nanjében hasonló a 19. századi etikus kapitalizmushoz, amit például az angol Robert Owen gondolt el New Lanarkban. A munkások az országos átlag fölött keresnek, a lakás és az egészségügyi ellátás ingyenes, és mindenkinek jár hús- és tojásfejadag, valamint naponta egy üveg sör. Támogatják az alapfokú, de még a főiskolai oktatást is. A vezetők törődnek a lakosok erkölcsi nevelésével is, nem vallási szertartások formájában, mint az New Lanarkban történt, hanem kötelező Mao-szemináriumokkal, valamint a „kritika és önkritika” rendszeres gyakoroltatásával. 1996-ban a falut halhatatlanná tette könyvében az Új Baloldal politikai teoretikusa, Cui Zhiyuan. Az ő szemében a falu annak a bizonyos „más útnak” a megtestesülése volt. Megmutatta, hogy a piaccal támo-

gatható a szociális jólét; hogy a belső, falusias tartományokban is elérhetők sikerek, nemcsak a partvidéken. Na és azt is, hogy kormányzati lépésekkel – az egészségügy és az oktatás támogatásával – növelhető a gazdaság dinamizmusa. Mára ennek a fényes máznak egy része lekopott Nanjiéről, a falut egyre inkább csak vázlatnak, nem pedig modellnek tekintik. De Cui Zhiyuan 1996-ban sem gondolta, hogy Nanjie egyetemes minta lehet. Anynyit állított, hogy Nanjie megmutatta, hogyan maradhat fenn Kína piaci körülmények között anélkül, hogy azt a munkások bére, munkaideje vagy társadalombiztosítása megsínylené. Alternatív formája volt a Gyöngy-folyó deltájában folytatott kapitalizmusnak, ezért adta neki a „Sárga-folyó kapitalizmusa” nevet.

A lassan, megfontoltan magyarázó Wang Huival ellentétben Cui Zhiyuant néha nehéz követni. Ragyogó szeme beszéd közben majd kiugrik. Előadásmódját a tudást hajszólo örült tudós lelkesedése teszi lélegzetelállítóvá. Ahogy mondanója megtámogatására idéz, az embernek az a benyomása, mintha folyamatos fültanúja lenne egy vitának, amely a fejében zajlik mesterei: Niccoló Machiavelli, Jean-Jacques Rousseau, John Stuart Mill és James Mead között. Cui Zhiyuan az Új Baloldal egyik legoptimistább képviselője, aki a kísérletezésben látja a kulcsot Kína problémáinak

megértéséhez. „A jelenlegi orosz tapasztalatok - és a fejlődő országok tapasztalatai világszerte - azt bizonyítják, hogy a gazdag ipari demokráciák gazdasági és politikai intézményeinek pusztá utánnásával ezek az országok nem képesek elérni az előbbieket gazdagságát, erejét és szabadságát. Ha sikeresek akarnak lenni, másfajta intézményeket kell kitalálniuk.” Az Új Baloldal számára a Sárga-folyó kapitalizmusának kulcsa az állandó megújulás – újfajta vállalkozások és társadalmi intézmények kifejlesztése, amelyek előmozdítják a versenyt és az együttműködést.

A világ leggyengébb állama

„A nagy állam rossz, a kis állam jó” – szólt a közzgazdászok mantrája az 1980-as és 90-es években. Wang Shaoguang és Hu Angang Új Baloldala sokat tett azért, hogy feje tetejére állítsa ezt a vitát. Ez a furcsa páros – amely a véletlen folytán ismerkedett össze a Yale Egyetemen – azon a véleményen van, hogy a kínai állam a világ egyik leggyengébb állama.

A szerzőpáros kimutatta, hogy a központi kormányzat bevétele folyamatosan csökken: 1978-ban még a GDP 31,2%-át tette ki, 1992-ben már csak 14,7%-át. Mivel a központi államkassza fokozatosan zsugorodott, a helyi önkormányzatok jövedelme egyre csak nőtt; ennek nyo-

mán a tartományokban „vörös bárók” egész sora bújt elő a semmiből, akik a családi és a tartományi kincstár bővítése, valamint saját hatalmuk növelése érdekében kétes ad hoc adókat vetettek ki. Az 1980-as évek végére a „vörös bárók” nem csekélyebb hatalommal rendelkeztek, mint a központi kormányzat.

Az Új Baloldal szerint a kínai reformokat gátló problémák – a korrupció, a gazdaság túlhevítése, a rossz befektetések, a nem jövedelmező kölcsönök, a hazai fogyasztás alacsony szintje és a növekvő egyenlőtlenség – szinte valamennyien azért jöttek létre, mert a központi kormányzat mindennek elmondható, csak erősnek nem.

Hu Angang becslése szerint az illegális kenőpénzek, az adóelkerülés, az önkényesen megállapított helyi adók és a közönséges lopások összköltsége Kína GDP-jének 15 százalékát teszi ki, ami megdöbbentően nagy szám. Hu Angang bemutatja, hogy a tartományi vezetők, akiknek nincs okuk demokratikus ellenőrzéstől és szankcióktól tartani, hogyan sajátítják ki a kincstárba befolyó többletbevételt, amit aztán magasabb fizetésekre, autóra, légkondicionálóra, hűtőre és csillogó-villogó irodaépületekre költenek.

Az Új Baloldal szót emelt a helyi önkormányzatok által szinte mániákusan épített luxushotelek, felhőkarcolók, modern vidámparkok és hatalmas stadionok ellen is. Ezek a soha meg nem térülő beruházások, amelyek hozzájárulnak a gazdaság túlhevítéséhez, azoknak a kínai bankoknak a pénzéből jöttek létre, amelyeket Teng Hsziaoping annak idején kivont a központi ellenőrzés alól.

Az Új Baloldal erősebb államot sürget: ez növelni tudná a hazai fogyasztást, amely jelenleg csupán a GDP 45 százalékát teszi ki (ami a fejlett világ szintjéhez képest rendkívül alacsony). Az Új Baloldal szerint a kínai fejlődési modell fenntarthatatlan, mert a világ többi országa csak korlátozott mértékben képes árut és szolgáltatásokat vásárolni, ezért Kínának több saját termékét kellene belföldön értékesítenie. A hazai fogyasztás azonban csak akkor emelkedhetne, ha a kínaiak nagyobb biztonságban éreznék magukat. Amíg nincs jóléti állam, amely megvédené Kína lakosságát a betegségektől, a munkanélküliségtől vagy az öregkor problémáitól, az emberek tartalékolni fognak ahelyett, hogy elköltenék, amit keresnek. Az Új Baloldal azt állítja: csak egy felfrissített központi kormányzat biztosíthatná azt a szociális hálót, amely fogyasztásra ösztönzi a kínai polgárokat. Érvelésük nem maradt pusztába kiáltott szó: 1994 óta a központi kormányzat adóbevétele fokozatosan nő, Hu Jintao és Wen

Jiabao pedig a kínai jóléti állam újjáépítése mellett kötelezte el magát.

A köztulajdon védelme

„A magántulajdon lopás” – hangzik a baloldal egyik kedvenc mondása, amelyet még Pierre-Joseph Proudhon talált ki 1840-ben. Kínában sokan komolyan veszik ezt a jelszót. Az Új Baloldal új „bekerítési mozgalomról” beszél, az eredeti felhalmozás időszakára utalva, amikor az angliai földesurak a paraszti területekből szereztek maguknak földet. A „bekerítés” – úgymond – kitepi a kínai szociális rendszer szívéét, és tömeges egyenlőtlenséget teremt. Az újságok és a weboldalak naponta közölnek történeteket a párt „fejeseiről”, akik privatizáció ürügyén feldarabolják és elsikkasztják a nemzeti vagyont. Az a tulajdon, amelyet annak idején a gazdagoktól vettek el, hogy a szegényeknek adják őket, most a földművesektől a „vidékfejlesztőkhöz” vándorol. Egész falvakat kényszerítenek rá, hogy adják át földterületeiket a spekulánsoknak; gyárakat kótyavetyélnék el neveléses összegekért, hogy a területet ledézolják és kiárusítsák. Ezekkel a módszerekkel korrupciós hivatalnokok és dörzsölt üzletemberek lettek egy csapásra milliomosokká, miközben a dolgozók és a föld paraszti birtokosai neveléses megváltási összegeket kaptak elharácsolva tulajdonukért.

A közösségi erőforrásokat a legpimaszabbul szétdarabolják. 2004-ben egy Hongkongba élő, kevésbé ismert akadémikus, Lang Xianping, valósággal nemzeti hőssé vált, amikor nyomozásba kezdett, hogy feltárja az ehhez hasonló visszaéléseket, és ismertette eredményeit egy sanghaji tévécsatornán. Műsora akkora visszhangot keltett, hogy Gu Csujun, az egyik leleplezett cég elnöke, becsületértéért pert indított az akadémikus ellen, ezzel a harsány csatakiáltással: „A vállalkozók becsületét védem!” Csang Weiyung közgazdász a becsületvédő pártjára állt. Felpanaszolta, hogy szinte mindennaposá vált „a vállalkozók demonizálása és befekettítése”; márpedig a privatizációnak, mind a hatékonyság, mind pedig az elvűség okán folytatódnia kell. Azt állította, hogy a állami tulajdonú cégek nem mernek kockáztatni, mert vezetőiket a bürokraták nevezik ki; csak a magánvállalkozók teremtenek vagyont. Ha akadnak is visszasságok a privatizációs folyamat körül – jelentette ki –, még ezt az árat is érdemes megfizetni, mert Kína kizárólag akkor lesz képes a fejlődésre, ha a állam kivonul a gazdaságból, és legnagyobb cégei magánkézbe kerül-

nek. A privatizáció mindenkinek csak a javára válik.

Az Új Baloldal nem ért egyet azzal, hogy az állami tulajdonú vállalatok szükségszerűen rosszul teljesítenek: ezek is képesek hozzáértő vezetőket toborozni a piacról, akiket aztán teljesítményüktől függően jutalmaznak vagy büntetnek. Az Új Baloldal leginkább a privatizáció költségei miatt aggódik. Az állami kézben levő vállalatok „Vas Rizsestatát” hoztak létre dolgozóik számára: fizetés mellett oktatást, nyugdíjat, lakást, egészségügyi ellátást és sportolási lehetőségeket nyújtottak a munkásoknak. A privatizáció és a gazdaság átalakítása nemcsak a munkájától fosztott meg több millió embert, hanem azt a szociális ellátást is megszüntette, amely elviselhetővé tette a családok életét. Kína a teljes foglalkoztatástól a 40-60 milliós munkanélküliségig jutott; emellett több tízmillióra tehető a vándorló munkások száma, akik kitisztítottként, minden jogtól megfosztva élnek saját hazájukban, mert nincs papírjuk vagy állandó lakhelyük. A munka árucikké változott. A kínai politikai elitet több mint egy évtizedig megosztotta az a dilemma, bevezessenek-e egy magántulajdon védő törvényt. Az újbaloldali Vang Hui sokak nevében beszél, mikor azt mondja: „Semmi kifogásunk a magántulajdon védelme ellen, de nem lenne szükség olyan törvényekre is, amelyek a közvagyonot védik?”

Cui Zhiyuan még radikálisabb véleményt fogalmaz meg: másféleképpen kellene felosztani az állami tulajdonú kínai cégek nyereségét. Kína 169 legnagyobb vállalata 600 milliárd jüanos (75 milliárd dolláros) nettó profitot jelentett be 2005-ben. A hatalmas profit ellenére azonban Kína állami vállalatai nem fizetnek osztalékot fő részvényesüknek, az államnak. A kormány most készül fizetésre felszólítani ezeket a cégeket. Cui Zhiyuan viszont azt szeretné, ha a vállalatok nem a kormánynak, hanem az embereknek fizetnének osztalékot. Modellje nem Kína szocialista múltjából ered, hanem Alaszkából. A kietlen sarkköri állam kormánya 1982 óta úgy használja fel nagy olajkészleteiből származó bevételét, hogy egy e célra létesített alapítványon keresztül minden évben több ezer dolláros „szociális osztalékot” fizet polgárainak. Cui Zhiyuan szerint a kínai állami cégeknél is ezt a rendszert kellene bevezetni, hogy a profitot a lakosság kapja meg, ne a felső tízezer. Véleménye szerint ez a szociális juttatás segítene felszámolni a bizonytalanságot, lehetővé tenné az emberek számára, hogy szerényen jövedelmező munkákat vállalhassanak, és a hazai fogyasztást is növelné.

Kínai egészségügy: fizetős rendszerből vissza a központi irányításhoz?

Az egészségügy fejlesztésén dolgozik Kína, hogy az egészségügyi ellátás lefedettsége a jelenlegi 30-40%-ról 2011-ig legalább 90%-ra emelkedjen. A tervezet elsősorban az elmaradott vidéki környezetben élő lakosság helyzetét kívánja javítani. Elemzők hangsúlyozzák, hogy a tervezett reformok megvalósítása hosszú folyamat lesz, a mai befektetések csak évek múlva térülhetnek meg, és éreztethetik hatásukat. A cél érdekében a kormány visszatérne a társadalom széles rétegeire kiterjedő, központilag irányított rendszerre, amilyen a szocialista irányú Kínában a 80-as évekig létezett.

A maoista korszakban Kína az akkori időkhöz képest hatékony egészségügyi rendszerrel rendelkezett. Ez annak az eredménye volt, hogy az alapszintű ellátásra és a megelőzésre helyezték a hangsúlyt: sikerült ezáltal olyan nagy járványokat megelőzni, mint a kolera és a tífusz. Habár a magas színvonalú, drága

ellátás ismeretlen volt akkor Kínában, a várható élettartam 1952-től 1982-re 35 évről 68 évre emelkedett.

A 80-as években azonban bevezették azokat az intézkedéseket, melyek a központosított államhatalmat fellazítva, lendületbe hozták Kína gazdaságát: ma már az ország a világ vezető gazdasági hatalmai közé tartozik. De ugyanezek az intézkedések tönkretették az addig stabil egészségügyi rendszert. *A kórházak jelentős részének privatizálásával megszűnt az államilag támogatott ellátás, így a lakosság jelentős részének hatalmas teherré vált az esetleges orvosi beavatkozások megfizetése.* A változások nyomán az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2000-ben összeállított rangsorában Kína 191 ország között a 188. helyre került a méltányos egészségügy tekintetében. Jelenleg a 727,5 millió vidéki lakosnak mindössze 10%-a rendelkezik megfelelő biztosítással.

Az állam mostani intézkedéseivel újból magához veszi az egészségügyben az irányító szerepet. Ennek fontos része a gyógyszerárak szabályozása. A kormányzat rögzíteni szándékozik a WHO listáján szereplő 300-400 legfontosabb gyógyszernek az árát.

A problémát, amely már évtizedek óta jelen van Kínában, a gazdasági válság még inkább reflektorfénybe helyezte. A háztartások ugyanis jövedelmük nagy részét visszatartották az esetleges orvosi kezelésekre finanszírozására, ami egyben azt is jelentette, hogy ennek a pénznek a vásárlóereje eltűnt. Kína gazdasági szakemberei most arra törekednek, hogy csökkentsék az exportfüggőséget, és növeljék a belső keresletet a kínai termékek iránt. Szükség van tehát arra, hogy a kínaiak ne tartsák vissza jövedelmük nagy részét az egészségügyi költségektől való félelem miatt.

(Szanyi Zsófi írása a kitekintő.hu internetes újságban, 2009. május 18.)

EGON KRENZ TÖRTÉNELMI VISSZAEMLEKÉZÉSEI*

1989. november 9-én az NDK-kormány megnyitotta az államhatárokat, utat engedve bárkinek, aki el akarta hagyni az országot. Egon Krenz, aki ma ismét aktív harcosa a haladás ügyének, ez év október 24-én beszédet mondott az egykori határőrök találkozóján. Közöljük kivonatolva a beszéd néhány részletét.

„Országszerte propagandahadjárat folyik, azt a benyomást kelte, mintha 1989. november 9-e, az államhatárok megnyitásának napja, a 20. sz. egyik legjelentősebb német ünnepe és emléknapja volna.” Ez a beállítás háttérbe szorítja, relativizálja vagy elfedi a német történelem más fontos eseményeit és dátumait. „Szerintem a legjelentősebb nap 1945. május 8.-a volt – az a nap, amikor Németország felszabadult a Hitler-fasizmus uralma alól.”

Krenz emlékeztetett rá, hogy november 9-e egy egészen más eseményről is nevezetes: „ezen a napon kezdődött meg 1938-ban a zsidókkal szemben elkövetett népirtás, a történelem egyik legszörnyűbb gaztette.” Lehetne emléknap ez is; ha a propaganda mégis inkább a határmegnyitás miatt nyilvánítja ezt a napot emléknapra, akkor – burkoltan és közvetve – történelmet hamisít. És hogy állunk szeptember elsejével, a Lengyelország elleni

náci támadás napjával, amellyel megindult a második világháború? A ZDF német televízió „emlékfilmet” sugárzott fő műsoridőben erről az eseményről – de nem azzal indított, hogy német bombák és gránátok hullnak lengyel területre, arról sem szólt egyetlen szót sem, hogy Hitler halálos ellenségnek tekintette a „zsidó bolsevizmust”, és „életteret” akart szerezni Keleten, hanem bevezetőül az úgynevezett „Hitler – Sztálin paktumot” mutatta, mintha ez lett volna a Lengyelország elleni német támadás kiváltó oka. Merkel kancellárasszony megemlékezett ugyan a támadásról, de azonnal rátért „a német lakosság elűzésének bűnére”.

Az NDK és a Szovjetunió. Gorbacsov szerepe

„Az NDK sorsa mindig össze volt kötve a Szovjetunióval, jóban és rosszban egyaránt. A Szovjetunió támogatása nélkül elképzelhetetlen lett volna az NDK létrejötte.” Így volt ez 1988-90-ben is, és korántsem egyoldalúan: az NDK bukása meggyorsította a Szovjetunió bukását is.

Hogy ebben a folyamatban „Gorbacsov kettős játékot játszott, ahhoz ma már nem férhet kétség. Engem, aki a szocialista országok állami vezetőinek tanácskozásain 1985 óta közvetlen tapasztalatokat szerezhettem róla, régóta foglal-

koztat egy kérdés: feltételezhetjük-e, hogy kezdettől fogva életcélja volt a kommunizmus felszámolása, ahogy azt egy előadásában állította?” 1980-81-ben Gorbacsov még kemény fellépést követelt a lengyel jobboldal ellen, és még 1989-ben is arról beszélt, hogy sem a Szovjetunió, sem az NDK-nak nem lehet más jövője, mint a szocializmus. „Sokan benne látták a szocializmus reménységét. Vajon mindannyian olyasvalakiben bíztak, aki egészen mást mondott, mint amit valójában életcéljául tűzött ki? Én nem hiszem, hogy évtizedeken át tervezte volna az áru-
lást. Kicsúszott a kezéből az irányítás, és a hiúsága nem engedte, hogy ezt bevallja magának.”

„Több okom is van erre a feltevésre – folytatja Krenz. – 1986-ban Gorbacsov megtekintette a Brandenburgi Kapu határvédelmi berendezéseit. A berlini városparancsnok részletesen tájékoztatta, milyen védelmi rendszer működik ezen a határszakaszon, amely két világrendszer és két katonai tömb között húzódik. Gorbacsovnak legkésőbb 1986 áprilisától pontosan tudnia kellett – ha ugyan már régebben, a Szovjetunió Védelmi Tanácsának elnökeként nem szerzett róla tudomást –, hogy mi és miért történik ennél a határnál. Akkoriban a berlini szovjet

nagykövetség egy meglehetősen semleges szöveget készített elő részére, hogy azt jegyezze majd be a határőrség vendégkönyvébe. Ezt a szöveget nem fogadta el, helyette a saját szavait írta be. A bejegyzés így szólt: *»A Brandenburgi Kapunál szemléletesen meg lehet győződni róla, mennyi erőt és valódi hősiességet követel a német föld első szocialista államának megvédelmezése az osztályellenességnek számításától. A szocializmus ellenességeinek számítása nem fog bevalni. Záloga ennek az NDK és a Szovjetunió megbonthatatlan szövetsége, valamint a testvérországok szoros együttműködése a Varsói Szövetség kereteiben. Soha nem felejthetjük el azokat a határőröket, akik életüket adták a szocialista NDK-ért. 1986. április 16. M. Sz. Gorbacsov.«*

„Alig tíz évvel később, egy berlini főiskolán tett látogatásakor, Gorbacsov ezt mondta: »Ma is megborzongok, ha a berlini falra visszaemlékszem.« Amikor még hatalma volt – a mi határaink felett is –, ezt a borzongást elrejtette előlünk, és megrögtta Erich Honeckert, amiért 1987-ben arról beszélt szülőföldjén, a Saar-vidéken, hogy az NSZK-tól elválasztó határokon is alakulhatnak úgy a dolgok, mint a lengyel vagy a csehszlovák határon, mihelyt megjavul a viszony a két német állam között.”

„A 90-es évek elején ismét találkoztam Gorbacsovval Berlinben. Azt kérdezte tőlem: »Szóval a határon tényleg löni fognak?« Megjátszotta a naivat, akinek fogalma sincs a dolgokról. Csak arra emlékszik, amire hasznosnak látszik emlékeznie. Tökéletesen elsajátította a képmutatás művészetét.”

„Én mégis túl egyszerűnek vélem Gorbacsovra háritani a teljes felelősséget az európai szocializmus vereségéért. Az okok mélyebben jelenek. Ne feledjük: mielőtt Gorbacsov az SZKP főtitkárává lett volna, a Szovjetunió már nehéz helyzetbe került. 1981-ben Ruzakov, az SZKP KB titkára, Brezsnyev jóbarátja, üzenetet hozott Honeckernek: a Szovjetunió az NDK-ba irányuló, évi 19 millió tonnás olajszállítását kénytelen 2 millió tonnával csökkenteni. Honecker azt mondta: *tekintettel a nyugatnémet határon és Berlinben kialakult helyzetre, az olajszállítások akár csak részleges csökkentése is az NDK túlélését fenyegeti.* Ruzakov így válaszolt: a Szovjetunió jelenleg olyan helyzetben van, mint volt a breszti béke idején.”

„Nem értettük az összehasonlítást. 1918-ban, a breszti béke idején, a Szovjetunió léte vagy nemléte forgott kockán. Most azonban nem erről volt szó, a nehézségek ellenére sem.”

Az persze tagadhatatlan, hogy a nehézségek összetorlódtak. „A 80-as évek elején, az afganisztáni bevonulás után, a Szovjetunió nyilvánvalóan olyan helyzetbe került, hogy az USA által rákényszerített fegyverkezési versenyt gazdaságilag nem tudta folytatni. 1974 és 1982 között, amikor Brezsnyev közel egy évtizeden át betegen irányította, jobban mondván, nem irányította az országot, a Szovjetunió hátrányba került a fegyverkezési versenyben. Ez hatott a KGST-re és az NDK-ra is. Mielőtt Gorbacsov az élre került volna, alig három éven belül három főtitkár hunyt el: Brezsnyev, Andropov és Csernyenko. Országainkban, ahol a politika sajnos túlságosan is az első embertől függött, a három főtitkár halála súlyos következményekkel járt. Ilyen körülmények között foglalta el a főtitkári széket Gorbacsov, akinek erre a funkcióra sem politikai, sem erkölcsi felkészültsége nem volt. Hozzáteszem: amikor főtitkár lett, én bíztam benne. Talán túl sokáig is. Sajnos, az ilyesmit rendszerint csak utólag ismeri fel az ember.”

„Távol áll tőlem, hogy védjem Gorbacsovot. De azt is megmondom: felszínes megítélés volna, ha az európai szocializmus bukásáért egyedül őt tennénk felelőssé. Úgy gondolom, egy működőképes Szovjetuniót senki sem kényszeríthetett volna térdre, még Gorbacsov sem. Tény,

hogy egyik pozíciót a másik után adta fel, míg végül 1989 decemberében kapitulált Bush előtt. Áruló volt? Kétségkívül. De ha árulásról beszélünk, én igyekszem mindig szem előtt tartani Engels megalapítását:

„Ha az ellenforradalmi sikerek okait kutatjuk, mindenfelől azt a kézenfekvő választ kapjuk, hogy X. úr vagy Y. polgártárs »elárulta« a népet. Ez a válasz vagy igaz, vagy nem, a körülményektől függően; de semmilyen körülmények között nem magyaráz meg semmit – még azt sem, miként történhetett, hogy a »nép« hagyta magát elárulni.”

* A szerző Honecker után a Német Szocialista Egységpárt (kommunista párt) első titkára és az NDK Államtanácsának elnöke volt. 1989-ben, a revizionista-likvidátor irányzat pártbeli felülkerekedése következtében, lemondásra kényszerült. Miután az NSZK szovjet támogatással bekebelezte az NDK-t, Krenzletartóztatták: azzal vádolták, hogy tűzparancsot adott a határőrségnek, és választási eredményeket hamisított. 1997-ben egy berlini bíróság hat és fél évi börtönre ítélte. 1999-ben a Szövetségi Bíróság újból perbe fogta, és ismét hat és fél évi börtönre ítélte. 2003 decemberében feltételes szabadlábra helyezték.

Chávez: Marx és Engels eszméivel a forradalom fejlesztéséért

Hugo Chávez venezuelai elnök egy műanyaggyár felavatásakor tartott beszédében felhívta a munkások figyelmét a bolívari forradalom védelmének fontosságára. Hangsúlyozta: tizenegy évvel ezelőtt pontosan azért kellett az olajipari vállalatokat államosítani, hogy védjük gazdaságunkat az olyan válságok hatásától, amilyen ma megy végbe a világban.

Ezt a bestiát, a kapitalista gazdaságot akarják most élesztgetni – mondta Chávez, utalva mind a közelmúltban lezajlott Amerika-csúcsra, mind a Nemzetközi Valutaalap politikájára. Ezek a szervezetek nem tudják kivezetni a világot a társadalmi és gazdasági válságból, mert nem értik a válság fő okait. „Nézzétek csak! Miközben Európában és az USA-ban sorozatosan zárnak be gyárat, mi új üzemeket nyitunk.” Fontos feladatként jelölte meg az elnök a tudományos-technikai forradalom következetes folytatását: csak

ezen az úton tudjuk az emberek mindennapos szükségleteit kielégíteni.

Chávez emlékeztetett az 1848-ban megjelent Kommunista Kiáltvány néhány gondolatára. „Nekünk újra kell olvasnunk Marx és Engels alapműveit, mert a szocializmus vagy tudományos, vagy nem is szocializmus. És ők voltak a tudományos szocializmus megteremtői. Saját rendszerünket nekünk kell létrehoznunk, de az ő írásaik a legfontosabb tájékozási pontok.”

„A szocializmus lényege lehetővé teszi az emberek számára, hogy fejlődjenek, egyénileg és közösségként egyaránt. A kapitalizmus viszont olyan, mintha egy madárnak levágnák a szárnyát, vagy egy lónak a lábát törnék. A kapitalizmus már a születéstől kezdve korlátozza a személy lehetőségeit, sőt gyakran már akkor, amikor még meg sem született. Azok a gyerekek, akik alultápláltak jönnek a világra,

pontosan olyanok, mint a levágott szárnyú madár. A kapitalizmus embertelen létbe kényszeríti a társadalom tagjainak döntő többségét. Nézzünk csak körül: mennyi venezuelai él szegénységben!” – mondta Chávez.

Venezuela hozzáfogott ennek a helyzetnek a megváltoztatásához. „2009 és 2019 között elkezdjük a bolívari szocialista forradalom harmadik szakaszát. Ebben az egy évtizedben meg kell erősíteni a forradalmat. A 2009-es évnek az a feladata, hogy alaposan elemezze a for-

radalmi folyamatot. Meg kell vizsgálnunk, hol van szükség javításokra, és ezeket a javításokat el is kell végezni.”

A venezuelai oligarchia tombol, boszszúra vágyik, és sajnos vannak is rá lehetőségei – emelte ki az elnök. „Övék a média, bent ülnek néhány városházán, sok a pénzük, ezért kell nekünk elővigyázatosságnak lennünk. De szeretném őket ismét figyelmeztetni: a szocialista forradalom napról napra radikálisabb, hitelesebb és igazabb lesz!”

Gazdasági területen a forradalomnak

tervszerűen kell végbemennie. „Ez a szocialista gyár társadalmi tulajdon. Nem egyes embereké, hanem az egész venezuelai népé, és az állam irányítja a munkásokkal együtt. De nem válhat szocialista gyárrá, ha maga a társadalom nem szocialista. Ezért kell megerősíteni a népi hatalmat és az emberek részvételét a forradalomban” – jelentette ki Chávez.

(Forrás: Magyar-Venezuelai Szolidaritási Társaság.)

Noam Chomsky Caracasban

Noam Chomsky, az Egyesült Államokban élő világhírű nyelvész és társadalmi harcos, elismeréssel szólt azokról a folyamatokról, amelyek Venezuelában az elmúlt években végbementek. Ezt Hugo Chávez elnöknel tett látogatása idején, nyilvánosan jelentette ki. „Lenyűgöző látni egy új társadalmi modell születését Venezuelában” – mondta hétfőn Caracasban a „Teresa Carreño” színház hallgatósága előtt a 80 éves tudós. Beszédében kemény szavakkal bírálta az USA kormányának „birodalmi mentalitását”, amely folyamatosan feszültségeket kelt a dél-amerikai államok között. Példaként hozta fel az Egyesült Államok és Kolumbia között nemrégiben aláírt katonai megállapodást, amely felhatalmazza az észak-amerikai hadsereget a kolumbiai katonai bázisok teljes körű használatára. Ez a döntés viharos felháborodást keltett Latin-Amerikában, főként a Kolumbiaival szomszédos Venezuelában. Erre az amerikai lépésre nemcsak joga, hanem kötelessége is választ adnia Venezuelának, mondta Chomsky a több ezer résztvevő előtt. „A válasznak az összes latin-amerikai néptől kell érkeznie” – hangsúlyozta Chomsky, és hozzátette: a politikai rendezésben fontos szerepet kell játszania a Dél-amerikai Nemzetek Uniójának (UNASUR); kívánatos lenne, ha a szervezet nyilatkozatot bocsátana ki, amely elítéli az észak-amerikai katonai bázisok telepítését Kolumbiában.

Hugo Chávez elnök a Miraflores elnöki palotában fogadta Noam Chomskyt. Üdvözlő szavaiban hangsúlyozta a vendég politikai munkásságának jelentőségét, és kiemelte: „Nálunk nagyon ismeretek az ő nézetei.”

Forrás: Magyar-Venezuelai Szolidaritási Társaság.

Dzsumá Hasszán*:

Az ellenállásban egységesek vagyunk

A szerző a bászrai Iraqi Oil Workers Federation (Iraki Olajmunkások Szövetsége) elnöke

Hat évvel az után, hogy az amerikai és a brit tankok begördültek Bászrába, a kép a pusztulásé, az ártatlanok kiontott vérével a városban és a megkínzott Irakban. Nem kímélték még az iskolákat és a kórházakat sem. A történelem legnagyobb birodalma 2003-ban hazug indokokkal háborút indított, hogy megszállja Mezopotámiát, elmondhatatlan károkat okozva a civilizáció bölcsőjében. Ez a háborús gyújtogatók alkotta csekély kisebbség által szított agresszió volt.

Szilárd meggyőződésem, hogy a máig tartó kaotikus körülményeket a megszálló hatalmak okozták, amelyek féltonnás bombákkal, gyengített uránnal és fehér foszforral örölték fel az ártatlanokat. Az USA irányította intervenció kiterjedt a politikai folyamatra, a kinevezett kormányzó, Paul Bremer által hozott, megosztó törvényeket kényszerítve Irakra.

Szemben az ellenkezőjét állító propagandával, az amerikai és a brit erők semmi pozitívumot nem tettek. Az emberek bombázásán kívül, lehetővé tették az iraki erőforrások kirablását, az emberek tulajdonainak a szétlopását kutató műveletek ürügyén, a korrupció állandósítását, a múzeumok és a könyvtárak lerombolását, Szaddam szakszervezetek elleni rendeleteinek az újra érvényesítését. Ezért fogják a bászraiak és az összes irakiak a legnagyobb ünnepüknek tekinteni a támadók vereségét és távozását. Ünnepelni fognak annak a tudatában, hogy az akaraterejük erősebb, mint a föld leghatalmasabb katonai erői, és, hogy az utcáink és utaink nem arra épültek, hogy virággal dobálják meg

rajtuk a támadókat és a háborús bűnözőket.

A fájdalom és a szenvedés közepette, itt van a bátor lelkek eltörölhetetlen emléke is, akik ellenálltak az agresszoroknak Um Kászrnál, Bászra és Irak déli kapujánál. Annak ellenére, hogy nagyon gyengén voltak felfegyverkezve, hét napon át dacoltak a túlnyomó tüzérvél. Ők az új mártírai voltak a városnak, amelynek fiai és leányai tömegesen szenvedtek mártíromságot Szaddam önkényuralma alatt.

Ellenállásuk tévedhetetlenül jelezte, hogy az iraki nép nem adja meg magát, és nem fogadja el a megszállást. Emlékeztették az agresszorokat arra, hogy Irak nem az a könnyű préda, amelyről álmodtak. Az csak természetes volt az iraki nép számára, amely sokáig küzdött a szaddami elnyomás ellen, hogy visszhangozza a bászraiak kiállítását, amely a brit erőket Bászra városának elhagyására és a bázisaikon való védekezésre kényszerítette.

Az Irak elleni háborút elvesztették, mert a lehetetlent próbálták: ellenőrizni és elnyomni egy szabadságra vágyó népet. A tüzérv és a terrorizmus táplálása ellenére, teljes kudarcot vallott Irak megosztása és egységének lerombolása. A megszállók megosztó terveit megghiúsították az egység mélyebb gyökerei.

A meggyőződésem, hogy a megszállók elűzése a nép kívánsága; bármilyen is a vallása, a szektája vagy az etnikuma. Az USA-nak és szövetségeseinek ne legyen kétsége afelől, hogy az irakiak el fogják utasítani az igazságtalanságot, és elszámoltatják azokat, akik

tönkre tették az országukat és kirabolták az erőforrásait. A birodalmi tervek akár-hogyan is, kudarcot fognak vallani. A gyűlölt támadóknak el kell hagyniuk az országunkat. Mi teljesen képesek vagyunk az újjáépítésre és a fejlesztésre.

A történelem nem fog jóindulattal tekinteni a brit kormányra az USA Irak elleni háborújának a támogatásáért, és az USA mégis megvetéssel fogja kezelni a kisebb szövetségését – a mester kétségkívül arra fog törekedni, hogy egyedül ellenőrizze Irakot és erőforrásait.

Felhívom a szabadság támogatóit az egész világon, hogy álljanak az iraki nép mellé. És köszönetet mondok a brit háborúellenes mozgalomnak, de a brit háborús gyűjtogatóknak a végső üzenetem: „jó, hogy megszabadulunk tőletek!” Az iraki áldozataitok átka mindig veletek lesz, mert ártatlan embereket gyilkoltatok és foglyokat kínoztatok. Menjetek a történelem szemétdombjára, és seose felejtsetek el a hősiés Bászrát és az iraki nép nagy küzdelmét.

(The Guardian, 2009. április 18. *For-dítás: Szende Gy.*)

Az ukrán SS felmagasztalása

Pár hónappal ezelőtt az ukrainai Lvov utcáin színes plakátok jelentek meg. Vad sárga oroszlánt ábrázoltak kék mezőben, a szöveg pedig a „Galícia” elnevezésű egykori ukrán hadosztályt dicsőítette: „Ők Ukrajnát védték”. Mi a történelmi igazság erről a hadosztályról?

A szóban forgó katonai egység hivatalosan a „Galícia» SS-hadosztály” nevet viselte, és nem Ukrajnát védte, hanem a hitleri Harmadik Birodalmat. Szolgálati naplójában partizánok elleni büntető műveletek szerepelnek Jugoszláviában és Szlovákiában.

A Lvovi helyi hatóság, amely a plakátot engedélyezte, nem lehetett annyira ostoba, hogy ne tudta volna: a nürnbergi törvényt az SS-t „bűnöző szervezetnek” minősítette. A plakát csupán szerény jele a náci szellem újjáéledésének, amely Ukrajnában, a balti államokban, Kelet- és Közép-Európában stb. látványos ütemben folyik.

Az ukrán SS-hadosztály megszervezését Himmler hagyta jóvá 1943. április 28-

án, azzal a feltétellel, hogy az alakulat csakis galíciaiakból állhat. (Galícia 1772-től 1918-ig az osztrák birodalomhoz tartozott, és helyi lakosságában a náciak jobban bíztak, mint más ukrán területeken.) Ukrajna egyik újnáci pártja „a nemzet kincsének” nevezi ezt a fasiszta képződményt. A „kincset” 1944 nyarán, a Lvov alatti Brody városka körzetében, harcra vetették az 1. Ukrán Front szovjet csapatai ellen. Július 13-án a galíciai SS-eket bekerítették. A „Galícia” katonái egy hétig sem tartottak ki, igyekeztek kis csoportokban elmenekülni. Kétezer szovjet fogságba estek, a többiek elpusztultak vagy szétfutottak. Példát mutatva alárendeltjeinek, az elsők között szökött el a hadosztály parancsnoka, Brigadenführer Freitag. A hadtörténészek szerint a hadosztály július 22-én megszűnt létezni.

A mai ukrán rendszer ezeket nyilvánítja a nemzet hőseivé, és állítja példaképül az ukrán ifjúság elé.

(*Viktor Tolokinnak*, a „Pravda” kijeivi tudósítójának cikke nyomán.)

NAGYÍTÓ

Rúgjuk ki a főnököt!

„Az amerikai és az európai munkások most olyan kérdéseket tesznek fel, mint korábban a latin-amerikaiak. Miért bocsátanak el minket? Nem lehetne inkább a főnököt kirúgni? Miért teheti tönkre a bank a vállalatot, miközben zsebre teszi a pénzünket?” – olvassuk a Frankfurter Rundschau-ban. A cikk szerzője Naomi Klein kanadai publicista, a baloldali antiglobalista mozgalom egyik hangadója. Emlékeztet 2004-ben készített A foglalás című dokumentumfilmjére (az Interneten megnézhető magyar feliratozással: www.civiljuttub.hu/play.php?vid=282), amelyben azt mutatta be, hogy a 2001-es argentin válság idején több eladósodott gyárban, amelyet be akart zárni a tulajdonos, a munkások átvették az irányítást, és újraindították a termelést. A szakszervezeti irányítás alá vett üzemek közül sok még most is termel. „Ma a világgazdaság egésze olyan állapotban van, mint az argentin gazdaság volt nyolc évvel ezelőtt (ráadásul a válság okai is hasonlóak).” Egyre több nyugati munkás fejében fordul meg, hogy az argentin gyárfoglalók példáját követve próbálja megtartani munkahelyét – véli Klein. Egyelőre ugyan még többnyire csak a tiltakozásig, sztrájkig, a gépsorok leállításáig, esetleg a vezetők túsul ejtéséig jutottak – sorolja a

kanadai publicista az amerikai és a nyugat-európai példákat –, de ha a válság tovább mélyül, akkor előbb-utóbb radikálisabb lépésekre is elszánhatják magukat. (*Metazin, NOL, 2009. július 31.*)

Talpra álló európai szakszervezetek

Már a Szakszervezetek Európai Szövetsége is – az egyébként nagyon mérsékelt CES/ETUC – demonstrációra szólít, és új szociális irányelvet követel. „KÜZDELEM A VÁLSÁG ELLEN – ELSŐBBSÉGET AZ ÁLLAMPOLGÁROKNAK!” c. szórólapjukról idézzük: „Annak ellenére, hogy nem a dolgozók hibája, ők fizetik meg az üzleti világ, különösen a bankok kalandor lépéseit és kapzsiságát; kiszélesedett a munkanélküliség, ideiglenessé vált a munka, terjed a szegénység, gyengül a vásárlóerő, növekednek az államadósságok. A SZESZ (CES/ETUC) ötpontos követelése: 1. Készüljön fellendítési program nagyszámú minőségi munkahely létesítése érdekében; védjék meg az ipari kulcságazatok munkahelyeit és az alapvető közszolgáltatásokat, eszközöljenek befektetéseket a korszerű új technológiákba. 2. Emeljék a béreket, fizetéseket és nyugdíjakat tartásuk magasabb szinten a vásárlóerőt. 3. Semmisítsék meg az Európai Bíróság közzel-múltbeli döntéseit, melyek előnyben

részesítették a szabad versenyt az alapvető jogokkal és kollektív szerződésekkel szemben; erősítsék meg a belső piac szociális céljait, szavatolják a külföldi munkavállalók számára az egyenlő bánásmódot és egyenlő bérezést. 4. Intézkedjenek be a pénzügyi piac hatékony szabályozásáról, a gazdagság igazságosabb elosztásáról. Meg kell akadályozni, hogy visszatérjenek a kaszinókapitalizmus viszonyai, a pénzügyi piac utóbbi 20 évének szokásai. 5. Létesüljön olyan Európai Központi Bank, amely a fejlődést és a teljes foglalkoztatottságot szolgálja, nem pusztán az árak stabilitását.” (<http://www.nytimes.com>)

A Vatikán Marxot méltatja

Georg Sans német származású filozófus, a katolikus egyház tekintélyes filozófusa, elismeréssel ír Marxról az *Osservatore Romano*-ban, a Vatikán hivatalos napilapjában. A cikk megállapítja: Marxnak az elidegenedésről és a kapitalizmusról szóló írásai ma éppoly időszerűek, mint voltak a 19. század közepén. Marx kapitalizmuskritikája segít megérteni a tavaly kirobbant gazdasági válságot; a társadalmi többség ma ugyanúgy kizorul a gazdasági döntéshozásból, ahogyan a 19. század közepén, és ez elidegeníti az embereket saját társadal-

muktól. Segítségünkre lehet abban is, hogy a rendkívüli egyenlőtlenségeket és embertelenséget teremtő kapitalizmus helyett új, harmonikus társadalmat alakítsunk ki. Sans cikkének a Vatikán hivatalos lapjában való közzététele azt jelenti, hogy a pápa egyetért a cikk mondanivalójával. (<http://globusz.net/node/3214>)

Zjiganov furcsa üzenete

„Igazságosság és egyenlőség, igazság és emberiesség: ezek azok a nagyszerű értékek és célok, amelyek réges-régóta a krisztusi hit és a kommunista eszmény közös alapjául szolgálnak – jelentette ki a közelmúltban az orosz kommunista vezető. – Ezeknek az eszméknek a nevében kell minden erőnket egyesíteni a világot elborító igazságtalanság, rosszindulat és tudatlanság ellen, hogy újjászülessen és felocsúdjon Oroszhon!” (http://kprf.ru/rus_soc/65717.html)

Chávez újabb államosításokat jelentett be

Venezuelában az olajipar további szektorait vették állami irányítás alá. A vállalatok munkásai támogatják az államosítást; az állami PDVSA olajcég azonnal megkezdte velük az új kollektív munkaszerződések kidolgozását. Az államosítás Maracaibóban, a fő olajlelőhelyeknél körülbelül 20 egykori magáncéget érint; ezeket az államosítás kihirdetésekor megszállta a katonaság. Hugo Chávez venezuelai elnök újabb államosításokat jelentett be az acél- és a kerámiaipar területén is. Az államosítás több japán és argentin céget is érint. Chávez jelezte, hogy az acélipari cégek államosításával a kormány a munkások régi igényét elégíti ki; ezek a vállalatok a korrupció melegágyai voltak, fél éve nem fizettek munkabért, és súlyosan veszélyeztették a szocialista forradalmat. „Most, ahogy egykor Che Guevara kívánta, minden gyárnak iskolává kell válnia, ahol nemcsak szenet és vasat termelnek, hanem odaadó harcosokat is képeznek egy új, szocialista társadalom számára” – mondta az államosítás alkalmából tartott beszédében Hugo Chávez. (*Magyar-Venezuelai Szolidaritási Társaság*)

További hírek Latin-Amerikából

Ecuadorban a 46 éves Rafael Correa ismét megszerezte a szavazatok többségét az elnökválasztáson. Az ország új Alkotmánya kimondja, hogy a piacgazdaság helyébe „szolidáris és szociális jellegű gazdasági rendszer” lép. Az alkotmány kiszélesítette az államfő jogkörét, többek között lehetővé tette egyszeri újraválasztását. Rafael Correa a választási kampányban kijelentette, hogy célja a

XXI. századi szocializmus alapjainak megteremtése. Két év alatt, amióta először elnökké választották, nagyjelentőségű változásokat vitt véghez. Az ország felmondta a szabadkereskedelmi megállapodást az USA-val, felszámolta területén az amerikai katonai bázisokat. Ecuador szoros szövetséget alakított ki a Venezuela és Kuba által alapított ALBA-val (Bolivári Alternatíva Amerika Népei Számára), bár Ecuador ennek még nem teljes jogú tagja. Ecuador Kommunista Pártja (PCE) és több jelentős baloldali szervezet is támogatta Correa újraválasztását.

Hondurasban, népi és nemzetköz nyomásra, a puccsista törvénytelen elnök, Micheletti, engedményre kényszerült. Az országba visszatért törvényes baloldali elnök, Manuel Zelaya, aki a brazil nagykövetségen talált menedéket, állítólag szintén indulhat a közeljövőben esedékes elnökválasztáson.

Palesztin nagykövetség nyílt a venezuelai fővárosban. A megnyitón jelen volt Riad al-Maliki, a Palesztin Hatóság külügyminisztere. Az Autonóm Hatóság ezzel az első nagykövetségét nyitotta meg Dél-Amerikában.

Az Afrikai Unió (AU) bizottsági elnöke, Jean Ping a venezuelai fővárosban, Caracasban tartott sajtótájékoztatóján kijelentette: „Venezuela elnöke, Hugo Chávez, azoknak a nemzeteknek lett a képviselője, amelyeknek nemcsak az amerikai kontinensen nincs szószólójuk, hanem sehol a világon, Afrikában a legkevésbé”.

A munkásigazgatás alatt álló gyárak második latin-amerikai találkozóját júniusban tartották Caracasban. Több mint 200 munkás gyűlt össze a venezuelai fővárosban, hogy nemzetközi szinten megvitassa az elfoglalt gyárak mozgalmának kilátásait. Az egész világból képviseltet-

ték magukat a munkások, így Paraguayból, Bolíviából, Mexikóból, Argentínából, Brazíliából, Venezuelából, Törökországból, Irakból és Kanadából is. Eduardo Samán venezuelai kereskedelmi miniszter hangsúlyozta, hogy a világkapitalizmus válságban van, de „nem várhatunk arra, hogy majd magától összedől”. Felhívta a dolgozó embereket: szervezzék meg a harcot, és mélyítsék el a forradalmat a tőke ellen Venezuelában. A résztvevők kicserélték tapasztalataikat. Hangsúlyozták az országos szintű munkásképviseltek (munkástanácsok) létrehozásának alapvető fontosságát.

Daniel Ortega nicaraguai elnök bejelentette, hogy az országban felszámolták az analfabetizmust. Az UNESCO is megerősítette, hogy a felnőttek körében az írástudatlanságot sikerült a határt jelentő 4 % alá, 3,56 százalékra csökkenteni. Ortega emlékeztetett rá, hogy 1979-ben, a sandinista forradalom első győzelme idején, a felnőtt lakosságnak még több mint 60 százaléka nem tudott se írni, se olvasni. A kubai tanítási módszert, a Yo Sí Puedo-t (Igen, képes vagyok rá) alkalmazták. (*Magyar-Venezuelai Szolidaritási Társaság*)

Michael Moore szocializmust akar

Michael Moore, a híres Oscar díjas dokumentumfilmes, ezt nyilatkozta a Cannes-i Fesztiválon: „A kapitalizmus gonosz, és a gonoszt nem lehet szabályozni. Meg kell szüntetni, olyasvalamit állítani a helyébe, ami mindenkinek jó, és ez a valami a demokrácia.” Moore új filmje a világválságról szól; korábbi filmjeihez hasonlóan közérthető; népszerű stílusban elemzi az amerikai bankrendszer és ipar tündöklésének és bukásának történetét a második világháború után. (*NOL*, 2009. szeptember 6. alapján.)

Harangozó Ferenc emlékére

Elhunyt dr. Harangozó Ferenc, Társaságunk vezetőségének és a „Dialektika” szerkesztőbizottságának tagja. Temetésén az MKT nevében dr. Alpár Róbert mondott gyászbeszédet.

Még halljuk határozott, energikus hangját, él bennünk szuggesztív érvelése, postafiókjába még érkeznek levelek, de barátunk, elvtársunk, Feri már nincs közöttünk. Nyolcvanévesen, szellemi frissességre, aktivitásra teljében vitte el közülünk a halál.

Dr. Harangozó Ferenc a tőkés gazdasági világválság évében, 1929-ben született, Kispesten. Olyan családban, amely élete kockáztatásával üldözötteket bújtatott.

Szülei dolgos munkásemberek voltak. Édesapja villamosvezető, későbbi szakszervezeti bizalmi. Amíg Gerely utcai szerény házukat felépíthették, egy földbe vájt csöszkunyhóban éltek, ahol a fiút és a két lányt az apa villamosvezetői fizetéséből és az édesanya varrómunkájából nevelték.

A kizsákmányolt, megszállt, fasiszták tizedelte ország felszabadulása utáni években Ferenc kereskedelmi iskolába járt.

Harangozó Ferencék nemzedéke „oly korban élt itt e földön”, amikor az ország felfelé ívelt, mindenki dolgozhatott, a munkának becsülete volt.

Mint édesapja, Feri is villamosvezető lett. Kiemelkedő képességei hamar meg-

mutatkoztak, 1949-ben szovjet egyetemre küldték. Vörös Diplomával végzett, közgazdász lett. Bonyolult feladatokat oldott meg. Egy ideig gazdasági igazgatóként dolgozott a Soroksári Vasöntődében, majd főosztályvezetővé nevezték ki az Ipari Minisztérium exporttal foglalkozó vállalatánál. Elemzéseket készített és számítógépes modelleket dolgozott ki az export gazdaságosságának növelése érdekében. Többször kapott olyan feladatot, ahol nagy szükség volt harcos helyállására, megalkuvást nem tűrő jellemére. Így került a 60-as években Kínába, egy elakadt ipari beruházáshoz. Három évet töltött itt, rendkívül pontos, nagy energiát igénylő munkájával kimagasló eredményeket ért el. Rövid idő alatt barátokat szerzett, oroszul beszélő kínaiakat gyűjtött maga köré. Még évekkel később is levelezett velük.

Öt évig dolgozott Koreában, járt Vietnamban is. Öt évet töltött fontos beosztásban a KGST-nél; a munka megjavítására törekedett, bírált személyre való tekintet nélkül, ha kellett, akár saját kárára is. Gyűlölte a klikkeket, hatalmi harcokban soha nem vett részt.

Utolsó két évtizedét Ferencnek oly korban kellett leélnie, amikor "odalett az emberek vetése", lezajlott a harmadik magyarországi ellenforradalom, és visszahozta a tőke uralmát, a pénznek "demokrácia" néven reklámozott diktatúráját. Ez az országot fél évszázaddal visszavetődöbberet nagyobb rombolást okozott, mint a II. világháború, olyan világot hozott, amelyben "fortélyos félelem igazgat minket, nem csalóka remény".

Ferenc mindig hűséggel szolgálta az osztályt, amelyből származott. Életét, amely Lőrincen, a családi házban kezdődött és ért véget, mindvégig értük élte. '89 után részt vett a Párt újjászervezésében. Erején felül dolgozott a XVIII. kerületi pártmozgalomban, a Marx Károly Társaság vezetőségi tagjaként és a „Dialektika” szerkesztőbizottságában. Más baloldali szervezetekben is hallatta hangját, többek közt a fiatalok által is támogatott ATTAC-mozgalomban. Tudományos és publicisztikai munkássága során kiszámította a Bős-Nagymarosi építkezések leállításának súlyos gazdasági veszteségeit, kezdeményezte az újrakezdést, az Alföld intenzív öntözését. Szót emelt a közúti szállítások nagyrészének vasútra tereléséért, a trolibusz- és autóbuszgyártás újraindításáért, új kutatási módszerek támogatásáért, az energia hatékonyabb felhasználásáért. Még a halála előtti hónapokban is javaslatokat tett, kérdéseket vetett fel, hozzászólásokra jelentkezett a rádióműsorokba.

Meg kellett élnie a ma már sorozat-

gyilkosságig eljutott faszizmus újraeledését. Félek, szerencséje, hogy már nem látja azt a jövőt, amelytől joggal tartott.

Volt-e hibája ennek a nagyszerű embernek? Igen! Bár élni akarása erős volt és tudta, hogy állapota súlyos, önmagával, életben maradásának biztosításával alig foglalkozott.

***

Harangozó Ferenc tervezett hozzászólása Bolgár György rádióműsorához

Tisztelt Bolgár György úr!

Kérem, adja meg számomra azt a megítélő lehetőséget, hogy rovatában véleménynyilvánítás szabadságával.

Ahhoz, hogy kilábaljunk a gazdasági válságból, fejleszteni kell az energiaszerkezetnek, a termelési szerkezetnek a világválság által nem érintett területeit.

Igaza van Róna Péternek, amikor Portugáliát említi példaként az energiaszerkezetnek a megújuló energetika javára való átalakításában. Magyarországon is a megújuló energiák felhasználásával lehetne csökkenteni az energiaköltségeket: versenyképesebbé válna ezáltal a magyar ipar és mezőgazdaság. Egyedül a nagymarosi, az adonyi és a fajszi vízi erőmű megvalósításával kétféle millió tonna olajat lehetne évente megtakarítani.

A paksi atomerőmű bővítésének szintén feltétele a fajszi vízi erőmű megépítése, hogy a vízzel való hűtés megvalósítható legyen. Önmagában a három erőmű megépítése plusz az ipari háttér megvalósítása több mint tízezer új munkahelyet eredményezne.

Nagyon fontos lenne munkahelyteremtés szempontjából a Duna-Tisza csatorna megépítése. A mintegy háromszázötvenmilliárdba kerülő csatorna lehetővé tenné nyolcszázézer hektár öntözését, és nem kellene háromszázézer embert az elszívatosodás miatt elköltöztetni. Az éghajlati viszonyok között, a zöldség- és gyümölcsstermelés kánaanját lehetne megteremteni, mintegy hatszázézer embernek juttatva munkahelyet. Az osztrák példa alapján a Tisza vízlepcső építési lehetőségeit is fel kellene használni. Az olcsó ener-

Ferikém, én még nem búcsúzom Tőled. Tudom, hogy mondandóidat sokszor fogom felidézni, tudom, hogy hangoz, szellemed, életed bennünk, túlélőkben tovább munkál.

Kérlek, Ferenc, maradj velünk még sokáig!

gia jelentősen megnövelné az ipar és a mezőgazdaság versenyképességét. Amellett figyelembe kellene venni a szélenergia és a geotermikus energia lehetőségeit is.

Ahhoz, hogy az eladósodás ne növekedjen tovább, meg kell javítani a foglalkoztatási arányokat. Véleményem szerint felül kell vizsgálni a privatizációnak azt a módját, amely lehetővé tette, hogy a tizenhárom cukorgyárból tizenkettőt becsukjanak. Ha sikerülne a foglalkoztatást javítanunk, a szociális kiadások megfelelőznének. Ennek például egyik eszköze lehet Magyarország vízkészletének jó felhasználása.

A világ élelmiszerhiányának pótlása új piacokat hozna mezőgazdaságunknak. Ehhez országos szinten újjá kellene szervezni az értékesítési szövetkezeteket – ami az Ormánságban, Szabolcsban, és Borsodban megszüntetné a 30-70 %-os munkanélküliséget. Nagyon jelentős forrásokat kellene biztosítani a környezetvédelemre. Magyarországon harmincezer autóbusz üzembe állítása egymillió környezetszennyező személyautót helyettesíthetne. Ez is hozzájárulna a csereárnyok javulásához, mert így kevesebb kőolajat és gázt használna fel az ország. Persze, ehhez az is szükséges lenne, hogy Magyarország autóbuszgyártása megközelítse a tizenháromezer darabot, ami bővítene exportlehetőségeinket is. A tömegközlekedés árát jelentősen csökkenteni kellene, hogy mindez megvalósulhasson. A fővárosi porszennyezettség évi kétezer halottat, százezer megbetegedést és sokmilliárdos költséget jelent. Ez csak néhány példa a lehetőségeinkről.

Tisztelettel

Dr. Harangozó Ferenc

Tisztelt társasági tagok, kedves olvasók!

Sokan érdeklődtek már, hogy miért késik a *Dialektika* újabb számainak megjelenése. Örömmel tájékoztathatok mindenkit, hogy a lapot ismét ki tudjuk adni, és reményeink szerint visszatérhetünk a korábbi, többé-kevésbé rendszeres kiadási rendhez. Amennyire rajtunk múlik, igyekeznünk fogunk a kiesett

lapszámokat bővített terjedelemmel és sűrűbb megjelenéssel pótolni.

Szeretném mindjárt hozzátenni, hogy a *Dialektika* rendszeres megjelenéséhez szükséges anyagi fedezet rendkívül bizonytalan. Pénzügyi helyzetünk idén a szokottnál is problémásabban alakult. Először történik, hogy a tagi-

olvasói befizetések (az eddigi összesítések prognózisa szerint) nem fogja elérni a várt érték 50 %-át sem. Idei ismert kiadásaink fedezete még éppen hogy kigazdálkodható, de – a korábbi évek gyakorlatától eltérően – már nem leszünk képesek tartalékot átvinni 2010-re. Lapunk is megérzi a hozzánk közel álló rétegek elszegényedését és a társadalomban általánosan tapasztalható politikai csömört és apátiát.

Elvtársak! Közgyűléseinken és a *Dialektikában* nemegyszer adtuk le a veszjelzést: ha tagságunktól és olvasóinktól nem kapunk a jövőben több segítséget, mint eddig, lapunk és egész Társaságunk elsorvad és megszűnik. Összejeveteleink, fórumaink látogatottsága csökken, a lap terjesztése növekvő nehézségekbe ütközik. Veszélyzónában vagyunk, elvtársak! Felhívásaink – de úgy is mondhatjuk, segélykiáltásaink – mindeddig többnyire süket fülekre találtak (tisztelet és őszinte köszönet a csekély számú kivételnek). **Ne engedjük veszni, ne rúgjuk szét mi magunk még azt a keveset is, amit sikerült eddig megőriznünk!**

Kérem tehát tagjainkat, olvasóinkat és a marxista eszmeiség ébren tartásában érdekelt valamennyi szimpatizánunkat: anyagi lehetőségeik szerint tegyenek meg minden tőlük telhetőt azért, hogy a Társaság működőképességét és napjaink egyik legszínvonalasabb baloldali sajtótermékének, a *Dialektikának* a kiadását és terjesztését biztosítani tudjuk.

Hogy a befizetéseket megkönnyítsük, csekkeket is mellékelni fogunk; kérem, ne tekintse ezt tolakodásnak azok, akik már befizették előfizetési és tagdíjukat. Tájékoztatásul közöljük, hogy kisebb a banki költség, ha közvetlenül Társaságunk OTP-számlájára utalják támogatásukat. A számlaszám a *Dialektika* utolsó oldalának alján található. Emlékeztetőül: Társaságunk tagdíja 2000 forint, a *Dialektika* olvasótól pedig általában évi 1500 forint önkéntes támogatást kérünk a kiadási és terjesztési költségek fedezésére. Ezúttal azonban mindenkit felkérünk, hogy anyagi lehetőségeihez mérten nagyobb összeggel támogassa Társaságunkat és a *Dialektikát*.

Szíves megértésükben bízva

Hirschler Tamás ügyvezető titkár

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI

Központi Fórumunkon a következő rendezvényeket tartottuk. Május 15-én **Krausz Tamás** történész *Az MSZP helyzete és egy erős baloldali gyűjtőpárt lehetősége* címmel tartott előadást. Június 19-én **Tenner György**, a Magyar Antifasiszta Liga alelnöke, Társaságunk tagja, *Politikai tájkép a szélsőjobb áttörése után* című vitaindítóját hallgattuk meg. Szeptember 18-i összejövetelünkön **Kalocsai Kinga**, a Magyar-Venezuelai Szolidaritási Társaság elnöke *Castro – Allende – Chávez. A latin-amerikai társadalmi forradalom 50 éve* címen tartott előadást. Az előadás után levetítettük **Patricio Guzmán** *Salvador Allende* című filmjét, melyet a 2004-es cannes-i filmfesztiválon Arany Palma díjjal tüntettek ki. Október 16-án **Artner Annamária** *20 év után: a rendszer válsága és a baloldal teendői* c. előadását hallgattuk és vitattuk meg. November 20-án **Balta Csaba**, társaságunk vezetőségi tagja *A multik játéka az árákkal és az adókkal* címen ismertette kutatási eredményeit.

Október 9-én **műhelyvitát** tartottunk Sztálin: *A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban* c. munkájáról. A bevezetőt **Morva Tamás** mondta. Korreferátumot tartott **Balta Csaba** és **Vígh László**. A tartalmi összefoglalót a *Dialektika* következő számában közöljük.

Társaságunk vezetősége június 6-án és július 17-én ülésezett. Júniusban döntés született a vezetőség egyes tagjainak feladatairól és a munkacsoportok létrehozásáról (ezek megalkatását márciusban tartott közgyűlésünkön a Jelölőbizottság javasolta). A júliusi vezetőségi ülés megállapította, hogy a munkacsoportok tevékenysége nagyon lassan indul. **Alpár Róbert** előterjesztésében elfogadtuk a Fórumok és a műhelyviták további témáinak irányait. **Az MKT vezetősége december 5-én 10 órától tartja a következő ülést.** Társaságunk tevékenysége és a 2010. évi Közgyűlésünk előkészítése lesz a napirenden.

A Marx Károly Társaság kiskonferenciát rendez Jozsif Viszarionovics Sztálin születésének 130. évfordulója alkalmából, december 18-án, pénteken 14 órától.

Társaságunk képviselői jelen voltak a világmozgalom részét alkotó **Magyar Szociális Fórum Hálózat** egyeztető ülésén, június 30-án, a Kossuth Klubban. Társaságunk a **Magyar Egyesült Baloldal mozgalom** támogatóinak sorába lépett. A MEBAL felhívását a *Dialektika* jelen számában találhatják olvasóink. **A MEBAL konferenciát rendez „A közösségi termelés lehetőségei a mai kapitalizmusban” címmel a Kossuth Klubban, december 12-én 10 órától. Minden érdeklődőt szívesen látunk.**

A Május Elseje Társaság kezdeményezésére a Zsigmond téri helyiségben közös rendezvényeket tart a Baloldali Alternatíva Egyesület, a Kádár János Baráti Kör és a Marx Károly Társaság. Májusban **Kende János** történész bevezetőjével „*A magyar baloldal összefogó?*” c. témát beszéltek meg. Júniusban **Wiener György**, az MSZP parlamenti képviselője beszélt az európai parlamenti választásról. Októberben **Sándor Vilmos** biztonsági helyzetünkről tartott tájékoztatót. November 17-én, **Tenner György** pénzügyi közgazdász „*A magyar pénzügyi/bankrendszer és Fekete János*” címmel tartott előadást.

Immár kilenc civilszervezet támogatásával folytatódik a **Haladó Erők Fórumának** égisze alatt a **vízhasznosításról és mezőgazdaságunk helyzetéről** folyó előadássorozat az Általános Vállalkozási Főiskolán. Júniusban **Romány Pál** egyetemi professor, ny. miniszter vezetésével az egyéves munkát összegezték. Felhívást intéztek az illetékes miniszterekhez és a Tudományos Akadémia elnökéhez, ezt a *Dialektika* jelen számában olvashatják. Szeptemberben **Takács József** közgazdász, mezőgazdasági szakértő *A mezőgazdasági tulajdonviszonyok* címmel tartott előadást. Októberben **Reich Gyula** okl. mérnök *A vizek és vízi létesítmények tulajdonviszonyairól* számolt be. Novemberben Csáki Csaba akadémikus *Az élelmiszertermelés és a kereskedelem globális helyzete, problémái* című előadása hangzott el. **December 8-án 16 órakor Kolossváry Gábor minisztériumi főtanácsadó *A vízgazdálkodás integrációja a mezőgazdaságban* címmel tart részletes tájékoztatót (Villányi út 11-13). A tervek szerint 2010. január 12-én Horn Péter akadémikus, az Agrártudományi Egyesület elnöke tart előadást az élelmiszerbiztonságról.**

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaks lapja

Felelős kiadó: a Társaság elnöke
1067 Bp. Eötvös u. 2. **Tel:** 342-1068
Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság
OTP számlasz.: 11711041-20859590

Nytsz.: 75/763/1997
Internet: <http://dialektika.extra.hu>
Felelős szerkesztő: dr. Rozsnyai Ervin
Nyomás: Vasas-Köz Kft. Budapest